

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

3

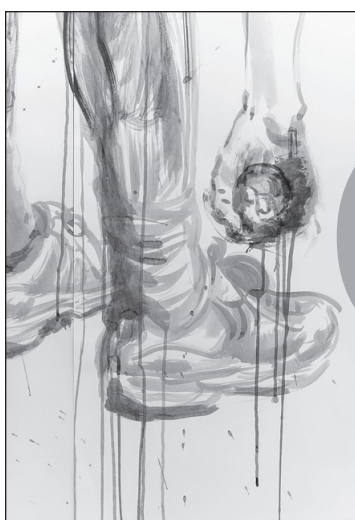
Koncertas Varšuvos ir Vilniaus getų sunaikinimo 80-mečiui

6

„Vakarų krantinė“ Klaipėdos dramos teatre

7

Nacionalinio dramos teatro premjera „Ruletė“

(AVI7) NUOTR.

Jurgos Barilaitės paroda „Dugnas“

10

Tarptautinis fotografijos simpoziumas Nidoje

11

Nauji filmai – „Yesterday“

Gausti, vilioti ar perspėti?

Pokalbis su Vilniaus tarptautinio teatro festivalio „Sirenos“ meno vadovėmis

UGNĖ KAČKAUSKAITĖ

Nuo tada, kai Vilniaus tarptautinis teatro festivalis „Sirenos“ ėmė gausti nematytais teatro virsmis, praėjo dvidešimt metų. Šį laikotarpį nužymi trijų moterų – meno vadovių – svarstymai, pasirinkimai, meniniai matymai ir nesustojančios sielos virpiančio ir etinius klausimus keliančio teatro paieškos. Apie visą šį „Sirenų“ laiką pasakoja trys festivalio meno vadovės, savaip ženklusios ir tebeženklinančios festivalio dvidešimtmetį: Elona Bajorinienė, Audra Žukaitytė ir Kristina Savickienė.

„Sirenų“ pradžia: Elona Bajorinienė

Norisi pažvelgti į „Sirenų“ atsiradimo aplinkybes: 2000-aisiais įvyko paskutinis tarptautinis teatro festivalis LIFE, 2004-aisiais pirmą kartą surengtas Vilniaus tarptautinis teatro festivalis „Sirenos“.

LIFE buvo rengiamas kartais kasmet, kartais kas dvejus metus, tai priklausė nuo programos dėlionių ir festivalio vėliavnešės Rūtos Vanagaitės apsisprendimo. Paskutinis LIFE dėl įvairių priežasčių jau įvyko vadovaujant Taurui Čižui, kuris ilgą laiką dirbo kaip techninis direktorius. Festivalis turėjo finansinių keblumų, reikėjo dengti skolas, bet problema nebuvo įveikta. Taip, visų nusivylimui, LIFE ir baigėsi.

Tai buvo viena iš priežasčių nepalikti visko taip, kaip susiklostė, nes LIFE iškėlė labai aukštą kartelę – pirmą kartą Lietuvoje pristatė pasaulinio lygio teatro kūrėjus. Visus buvo apėmusi euforija, išgyvenamas tam tikras neseniai atgimusios laisvos Lietuvos stebuklas. Buvo akivaizdu, kad šitie

tarptautiniai mainai, cirkuliacija, žinojimas, kas vyksta kitose šalyse, yra nepaprastai reikalinga ir kad tai labai stinga. Atsivėrė niša naujam tarptautiniam renginiui rasti. Kita priežastis – buvo kam imtis darbo: iš paties teatro aplinkos atsirado norinčių tai daryti. Naujam festivaliui visų pirma angažavosi Oskaro Koršunovo teatras (OKT). Susibūrė kompetentinga, ambicinga, jauna komanda, imanti megzti vis daugiau ryšių tarptautiniu mastu.

Ir trečias, jeigu ne pats svarbiausias, veiksnys – Vilniaus miesto savivaldybės politinis palaikymas. Miesto politikai sumanė Vilniuje įsteigti agentūrą arba viešąją įstaigą pagal „Berliner Festspiele“ pavyzdį. „Berliner Festspiele“ – iki šiol egzistuojanti, solidi organizacija. Ji Berlyne buria įvairių sričių tarptautinius festivalius ir kitas programas. Žiūrint į šitą modelį norėta kažką

panašaus padaryti Vilniuje. Tokia įstaiga tapo „Vilniaus festivaliai“. Iš pat pradžių, regis, po „Vilniaus festivalių“ stogu buvo apjungti keturi renginiai – Vilniaus festivalis, šiuolaikinės muzikos festivalis „Gaida“, Vilniaus miesto dienos ir naujas tarptautinis teatro festivalis. Juo tapo Vilniaus tarptautinis teatro festivalis „Sirenos“, kurių pavadinimą sugalvojo jaunas filosofas Kristupas Sabolius, pirmųjų katalogų sudarytojas. Kiekvienam festivaliui organizuoti naujoje viešojoje įstaigoje buvo skirta po du etatus – meno vadovo ir, kaip dabar sakytume, vadybininko. Kai „Sirenų“ atveju aš ir Martynas Budraitis įsidarbinome, buvo sudaryta festivalio taryba. Turėjome pusantrų metų pasiruošti ir pristatyti pirmąjį festivalį. Pradėjau važinėti į kitų šalių

NUKELTA Į 4 PSL.

Balsų aidas iš tenai

Fortepijoninio kvinteto iš Ukrainos koncertas „Organum“ salėje

RITA NOMICAITĖ

Dalios ir Dainiaus Sverdiolų muzikos salonas „Organum“, kamerinę filharmoniją primenantį įstaigą, taip pat jau pradėjo koncertų sezoną. Rugsėjo 16 d. salone savo pirmąjį koncertą pagrojo naujas ukrainiečių kvintetas. „Dabar pas mus telkiasi ne pianistai, o kameriniai ansambliai“, – sako koncertų salės šeimininkai. Antai netrukus, rugsėjo 24-osios popietę, šioje kamerinėje filharmonijoje rengiamas koncertas „Vokiškojo romantizmo balsai“ su smuiku (Dalia Šešelgienė), violončele (Ramutė Kalnėnaitė) ir vargonais (Jūratė Landsbergytė).

Muzikų profesionalų rankose gyvuojanti privati salė lengviau pasiduoda kūrybinės raiškos vilionėms, atliepia meno socialinius aspektus. Nuo pernykščio pavasario „Organum“ įvyko daugiau nei dešimt renginių, parodžiusių dėmesį ukrainiečių muzikai. Ne tik dalyvaujant Ukrainos atlikėjams, bet ir skambant tos šalies kompozitorių kūriniais. Apskritai „Organum“ bene gausiausiai Vilniuje priminė bičiulius autorius – Myroslavą Skoryką, Allą Zagaykevych, Mykolą Lysenko, Viktoriją Polevą, Yurijų Ishchenko ir kitus. Keletą kartų skambėjo Boriso Lyatoshinskio kūriniai.

Sezono pradžios vakare „Harmonijos horizontai: Ukrainos

ir Lietuvos atgarsiai“ atliktas dar vienas Lyatoshinskio veikalas – „Ukrainietiškas kvintetas“, op. 42 (1945). Prieš jį suskambo Stasio Vainiūno kvintetas Nr. 2. (1966). Koncertą parengė fortelijoninis kvintetas: Mykyta Nekhas (I smuikas), Natalia Radkova (II smuikas), Ivanas Grytsyshynas (altas), Oleksandra Grytsyshyna (violončelė), Arturas Shutovas (fortelijonas). Šie skirtingų kartų kvinteto muzikai Lietuvoje jau yra įsitvirtinę. Vieni studijuoja, kiti mokytojauja muzikos mokyklose, griežia orkestre. Keletas jų, kaip pianistas Arturas Shutovas, „Organume“ pasirodė nebe pirmą kartą.

Koncertas buvo skirtas Charkivo universitetinei konservatorijai, restauruoti jos fortelijonams, nukentėjusiems nuo raketų antskrydžių. Koncerto vedėjos Liubovė Drozd ir Dalia Sverdiolienė pasakojo, kad norinčiųjų studijuoti šioje konservatorijoje tik daugėja. „Muzika įkvepia“, – tvirtino vedėjos. „Muzikinės tradicijos plėtra per karą visada yra aktyvesnė nei taikos metu. Karas priverčia žmones permąstyti savo gyvenimą, – teigė eiles rašanti pianistė Liubovė. – Todėl, žvelgiant anapus XX a. horizonto, galima išgirsti dviejų tautų – ukrainiečių ir lietuvių – balsų aidą, sklindantį iš anų sunkių laikų. To meto muzika leis pajusti iki skausmo pažįstamus išgyvenimus, kurie virto gražiais muzikos garsais. Kupini liaudies

tradicijų, jie gali be žodžių papasakoti dviejų tautų istorijas, įžiebdami jūsų širdyje šviesios ateities viltį“, – šios ukrainiečių pianistės išstartos mintys tapo „Organum“ sezono auftaktu.

Šių eilučių autorė pamena, kaip rytais į tuometę Lietuvos muzikos akademiją guviai įžengęs profesorius Stasys Vainiūnas visiems pamatytiems žmonėms, įskaitant drabužinės darbuotojas, šiltai paspausdavo ranką. Toks įspūdis, kad jo Kvintetą ukrainiečių ansamblis interpretavo panašiai, tarsi smagiai pasisveikindamas ir su lietuviška aplinka, ir su pačia muzikos idėja. Atlikėjai gražiai pajuto tridalių kūrinių lakumą, užtikrintai pabrėždami impresionistinį Vainiūno kalbėsenos ūpą.

Iš tauriausios meilės gimtajai žemei ir dangui pokariui atsiradęs Boriso Lyatoshinskio Kvintetas, op. 42, spaudė ašaras ne vien dėl sąsajų su dabartimi. Tai, palyginti su žinomu srūvančiu ukrainietišku dainų melodingu, dar ypatingesnio, labiau pakylėto, himniško dainingumo veikalas. Per visas keturias kūrinių dalis, nors ir sudėliotas klasikine tvarka, liejasi neviltis. Nuo melancholijos iki desperacijos. Skausmo didybe Kvintetas primena paskutinius Sergejaus Rachmaninovo simfoninius kūrinius. Ir, deja, jokios vilties ateičiai nepalieka. Sakyčiau, atlikėjai, karštai grodami,

Natalia Radkova, Mykyta Nekh, Artur Shutov, Ivan Grytsyshyn, Oleksandra Grytsyshyna

A. DROZDO NUOTR.

lyg dainuodami, emocionaliai susidegino.

Ansamblis dar turi intonavimo kliuvinių, tačiau šį laikiną

nesusipratimą kompensavo ansambliško pastangos ir profesinės atsakomybės. Todėl linkėtume stebuklo šiam kvintetui išgyventi.

Mums reikės daugiau Szymanowskio!

Pokalbis su dainininke Lauryna Bendžiūnaite prieš operos „Karalius Rogeris“ koncertinį atlikimą

ELVINA BAUŽAITĖ

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (LVSO), vadovaujamas vyriausiojo dirigento ir meno vadovo Gintaro Rinkevičiaus, kūrybinės veiklos 35-ąjį sezoną rugsėjo 28 d. pradės lenkų kompozitoriaus Karolio Szymanowskio trijų veiksmų operos „Karalius Rogeris“ koncertiniu atlikimu. Poetinio simbolizmo prisodrintas kūrinys, užburiantis garsine raiška, kuria įprasminamas daugiaklodiškas prasmis turinys, apimantis skirtingų religijų, priešingų nuostatų ir oponuojančių ideologijų atstovų vidinį ir išorinį konfliktą, jų susitikimo dramą, klausytoją kviečia mąstyti, aiškintis, kas slypi už žodžių, garsuose, jų nuvilnijančiame aidėjime. Laukdami kūrinių atlikimo Nacionalinėje filharmonijoje kalbamės su viena pagrindinių veikėjų – Karalienę Roksana – gyvuoti įkvėpsiančia operos soliste Lauryna Bendžiūnaite.

Szymanowskio operos „Karalius Rogeris“ premjera įvyko 1926-aisiais Varšuvoje, tad jau greitai bus minimas kūrinių šimtmetis. Lietuvoje ši opera pirmą kartą publikai pristatyta tik šiemet – Pažaislio muzikos festivalį vainikavusio uždarymo koncerte rugpjūčio 27-ąją, koncertiniu atlikimu. Nors pripažįstama, kad Szymanowskio veikalas nepakankamai įvertintas, daugelis žinovų „Karalių Rogerį“ vadina didžiu atradimu. Jų vertinimu, ši opera – tobula pasirinkimas tiems, kurie nėra gyvai susidūrę su šio žanro kūriniais. Lauryna, praskleiskite tą mistišką viduramžiškosios Sicilijos pasaulio, kuriame ir vyksta „Karaliaus Rogerio“ istorija, uždangą. Jūsų pajauta, kokia ši opera?

Tai viena iš trijų Szymanowskio parašytų operų – opera-misterija. Gaila, kad istorinis karalius Rogeris ir jo progresyvi politika operoje

atspindėta gana blausiai. Kūrinyje dėmesys sutelktas į jo vidinį pasaulį, pasirinkimų priešpriešas: jausmai ar protas, kūniški vyliai ar dvasingumas. Karalienė Roksana sugeba įtikinti Rogerį išklausyti Piemenį, kurio išpažįstamos tiesos kertasi su Sicilijoje dominuojančios religijos dogmomis. Piemuo suimtas, jam gresia mirties bausmė. Karalius Rogeris sutinka išgirsti kaltinamąjį ir išvysta jo virsmą į Dionisą – ekstazės, vyno dievą. Priešingai nei Roksana, Rogeris netampa Piemens sekėju, bet gieda himną tekančiai saulei ir sveikina šio pasaulio įvairovę jos šviesoje.

Per operos koncertinį atlikimą įkūnysite karalienę Roksana. Kas ji, jūsų Roksana, kokia jos drama, įprasminama muzikos kalbą?

Roksana operoje įkūnija jautiminį pradą, ji yra teisingumo, moteriškos intencijos ir įtikinėjimo galios apraiška. Roksanos partija

Lauryna Bendžiūnaite ir Gintaras Rinkevičius

LVSO ARCHYVO NUOTR.

parašyta aukštoje tesitūroje, tačiau labai patogiai ir protingai. Jos staigi emocijų kaita tiksliai ir taikliai perteikiama muzika, kartais pasikeitimai tokie netikėti, jog prireiks kelių gilesnių įkvėpimų, kad publika suprastų – mes vis dar besitęsiančiame momente. Ji – moteris ir jai būdinga viskas, kas telpa šiame žodyje.

Jūsų manymu, ko ir kaip Szymanowskio „Karalius Rogeris“ muzikiniu ir psichologiniu požiūriu labiausiai pareikalau iš jūsų? Ko suteiks jums bei klausytojams?

NUKELTA Į 3 PSL.

„...lapais pilkų pelenų“

Sezono pradžios koncertas „Šviesiam atminimui. Varšuvos ir Vilniaus getų sunaikinimo 80-mečiui“

RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Pirmasis šio koncertų sezono vakaras Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje buvo skirtas kilniai misijai – Vilniaus ir Varšuvos getų sunaikinimo 80-mečiui pagerbti. Koncerto globėja – ministrė pirmininkė Ingrida Šimonytė. Nacionaliniam simfoniniam orkestrui dirigavo jo meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas Modestas Pitrenas.

Vilniaus getas likviduotas 1943 m. rugsėjį. Varšuvos gete įvyko sukilimas, tapęs tarsi susinaikinimo aktu. Prisimindamas Vilniaus geto gyvenimą, jame vaikystę raudojęs Markas Petuchauskas pateikė geto teatrą kūręsio Abraomo Suckeverio prisiminimų fragmentą: „Kitados man atrodė, kad žmogui, kuriam paskelbtas mirties nuosprendis, nėra prasmės imtis meninės kūrybos. Gyvenimas privertė šį požiūrį pakeisti iš esmės. Supratau, kad kūrybos polėkio, kūrybos dvasios niekuomet neišmanoma iš žmogaus atimti...“ Gete kurdami meną žmonės įžiebė viltį.

...ir mūsų mintys per naktį tapo pilkos, žaizdas pabarstė spinduliai druska nuodinga, balti balandžiai, pelėdų kliedesiu nutvilkę, kvatojas iš vilčių, kur dūmuose pradingo.

(Abraomas Suckeveris)

Koncerto vedėja Gerūta Griniūtė muzikai pateikė net kelis poetinius epigrafus. Klausytojai sukľuso. Lenkų ir britų kompozitoriaus Andrzejiaus Panufniko „Tragiškoji uvertiūra“ simfoniniam orkestrui ir po 80-ies metų klausytojų pojūčius turėjo priartinti prie tų pasauliui skausmingų įvykių.

Panufnikas rašė: „Tragiškoji uvertiūra“ buvo sukurta Varšuvoje 1941 m., veikiama mūsų kasdienio

gyvenimo baimės ir siaubo bei mano kankinančio jausmo, kad... ateityje bus dar blogiau. Išties tragiškas buvo Varšuvos likimas – 1943 m. nacių sugriautas getas, o 1944 m. Varšuvos sukilimas. Rusijos armija prie pat miesto vartų pasyviai stebėjo, kaip vokiečiai sistemingai „lygina“ beveik visą Varšuvą, žudo. Krito daugiau nei ketvirtis milijono neapsaugotų lenkų vyrų, moterų ir vaikų. Per šį sukilimą praradau savo „Tragiškosios uvertiūros“ natas. Tačiau „Tragiška uvertiūra“ buvo naujausias mano kūrinys, kurio struktūra labai giliai įsirėžė į pasąmonę. Todėl iškart po karo nusprendžiau ją rekonstruoti ir skirti savo vienintelio brolio, narsaus Lenkijos pogrindžio armijos nario, kovojusio ir tame tragiškame sukilime žuvusio, atminimui.“

Muzikos branduolys – besikartojantis keturių natų motyvas – įtraukė klausytojus. Puikiai pažindamas orkestrą kompozitorius leido išsiskirti visoms instrumentų grupėms. Tačiau pagrindinę temą patikėjo fagotui, o lyrinę, idilišką *cantabile*, – fleitai. Griežtas ritmas, kovingo charakterio orkestro *tutti* prikaustė klausytojų dėmesį. Skambėjo gražūs instrumentininkų solo epizodai. Uvertiūros finale mušamieji klausytojus priartino prie žiauraus ir beviltiško viso orkestro „šauksmo“. Buvo sukurtas raiškus kūrinių charakteris, tačiau pristigo dirigento mostu disciplinuojamos darnos.

Nors kompozitorius Panufnikas Lietuvos klausytojams nenai žinomas, tai ryškiai į Europos muzikos kultūrą įsirėžusi asmenybė. 1932–1936 m. jis studijavo Varšuvos konservatorijoje kompoziciją pas Kazimierzą Sikorskį, 1937–1938 m. Vienos muzikos akademijoje – dirigavimą pas Felixą Weingartnerį, vadovavo Krokuvos, buvo Varšuvos filharmonijos simfoninio orkestro dirigentas. Nuo 1954 m. gyveno Didžiojoje Britanijoje, buvo Birminghamo simfoninio orkestro

dirigentas, kurį laiką – Tarptautinės muzikos tarybos viceprezidentas.

Įdomu, kad koncertą tęsė Panufniko fortepjoninio dueto partnerio Witoldo Lutosławskiego kūriny. Lukas Geniušas su orkestru atliko šio lenkų kompozitoriaus Koncertą fortepjonui. Hitlerinės okupacijos metais Panufnikas pragyvenimui užsidirbdavo grodamas kavinėse. Tuo metu Lutosławskis sukūrė „Variacijas Paganini tema“, kapriso Nr. 24 versiją. Daugiau nei 200 aranžuotųjų dviem fortepjonams buvo atlikta duetu su Panufniku. Koncertas fortepjonui sukurtas Zalcburgo festivalio užsakymu (baigtas 1988 m.). Kompozitorius-pianistas rašė sau, tačiau dedikavo Krystianui Zimmermanui.

Lietuvos muzikų bendruomenei Lutosławskis – vienas žinomiausių XX a. lenkų kompozitorių. Daug jo muzikos išgirdo keliavusieji į „Varšuvos rudens“ festivalius, mūsų atlikėjai groja jo kamerinius kūrinius. Filharmonijos repertuare šio autoriaus pavardė vis dar asocijuojasi su aktualia dabarties muzika.

Ilgai Lutosławskio planuotas, eskuizotas Koncertas fortepjonui – savita XX a. romantika. Jis žaviai primena Chopino pianizmą, jam suteikia daugiau deklamacinių idėjų. Viename interviu Zimmermanas fortepjonu partiją apibūdino kaip „pianistiškiausio stiliaus“ raišką.

Koncertas sukurtas iš keturių dalių, nors muzika nestabdoma. Dainingi pradai veda į antros dalies *moto perpetuo*, sukurti žaismingi pianisto duetai su orkestru. „Naujoviška romantika“ atsispindi žaviame rečitatyve *ad libitum*. Pianistui reikia pajusti santykį tarp to, kas parašyta, ir laisvos improvizacijos. Talentingas muzikas Lukas Geniušas ne tik šiam epizodui, bet ir *Largo* gyvybingumui suteikė grakštaus teatrališkumo, mąslumo. Įdomu, nes klausytojas kiekvieną kartą susidurs su vis naujai reiškiamą emociją. Grakščių figūracijų, akordų

Lukas Geniušas, Modestas Pitrenas, LNSO

D. MATVEJEVO NUOTR.

faktūrų, ryškaus kolorito prisodrinti epizodai skambėjo juos traktuojant laisvai ir kūrybingai.

Orkestro palyda galėjo būti išradingesnė, padėti kurti ryškesnę dramaturginę visumą. Pakartosis sero Simono Rattle'o pasakytus žodžius: „Atėjo laikas pasveikinti Lutosławskį sugrįžus į didžiųjų kompozitorių panteoną“ mūsų scenoje. „Mano motina buvo labai graži, taisyklingų, dvasingų veido bruožų madona, spindinti ypatinga, didelių mėlynų akių šviesa. Vyrai atsikldavo, kai ji eidavo gatve...“ – rašė teatrologas prof. Markas Petuchauskas. Jo su mama slapstymosi epopėja užsitęsė beveik pusantrų metų. Paaiškėjus, kad pas šviesuolius, pasaulio teisuolius Ruzgius užsibūti nebepali, iškilo dilema: rizikuoti ir žūtbut ieškoti naujos slapstymosi vietos, ar grįžti į getą. Mama nuleido rankas... Getas gyveno paskutines dienas...“

Kokia tu brangi lapuos pilkų pelenų, kaip šviesiai tu išėjai lapais pilkų pelenų, – tiktai aš juos skaitau, tiktai aš atsiveikinu su tavimi...

(Abraomas Suckeveris)

Tarsi jai ir daugeliui žuvusių, nuvargusių žydų moterų, madonų buvo skirta koncerte atlikta

iš Lazdijų kilusio Josepho Achrono „Hebrajiška melodija“ smuikui ir orkestrui (1911). Dalia Dėdinskaitė smuikavo nuoširdžiai, su reikiama meistryste, išliedama skausmingą emociją ir nostalgiką jauseną. Garbė jai ir Glebui Pyšniakui, rengiantiems jo vardo festivalį Šiaulių krašte.

Anatolijaus Šenderovo muzika Lietuvos klausytojų mėgstama. Jautriai „Sulamitos giesmės“ violončelei ir orkestrui traktavo Glebas Pyšniakas, jo instrumentas puikiai skambėjo visame diapazone, nors kompozitorius violončelei skyrė daug nelengvų užduočių. Pyšniakui talkino žinomas perkusininkas Arkadijus Gotesmanas. Žinant, kokią didelę reikšmę mušamųjų instrumentų spalvingumui teikė Šenderovas, jo partija su visais įvairiaprasmiai nutylėjimais yra svarbi. Buvo geras ansamblis su orkestru. Dainininkas Rafailas Karpis meistriškai, su pagarba praeičiai pateikė pluoštą muzikos „iš užmirštos knygos“. Spalvingų instrumentuočių meistras Šenderovas melodijas pritaikė sceniniam atlikimui. Ne viena jų – žaisminga, o populiariausiai buvo pritariama net orkestro artistų „choro“.

Koncerte skambėjusi muzika patvirtino, kad viskas gyvenime yra greta: skausmas, netektis ir kelias su nenuspėjama pabaiga...

ATKELTA IŠ 2 PSL.

Pasaulyje, kuriame Vakarų kultūra ir islamas vėl užima priešiškas pozicijas, šis XII a. skirtingų kultūrų bendradarbiavimo, tolerancijos pavyzdys itin sveikintinas. Tai pagrindinė šio kūrinių žinutė. Muzikinė kūrinių kalbą sudėtinga, tiršta orkestruotė. Ne iš karto radau Roksanai tinkamą raktą.

Szymanowskis yra kilęs iš labai turtingos šeimos, tai leido jam studijuoti Varšuvoje ir Vienoje, taip pat daug keliauti Afrikoje ir ilgai reziduoti Sicilijoje, kur visa aplinka

darė milžinišką įtaką jo kūrybai. Tai geriausiai atsispindi Roksanos partijoje, prisodrintoje arabiškų intonacijų ir netikėtų melodinių vingių. Gerai, kad kartą išmokusi tuos sudėtingus viržius, jų niekada nepamirši. Klausytojui opera yra tikra dovana: neilga, apie pusantros valandos, veiksmas plėtojasi milžinišku greičiu. Sakyčiau, publika liks alkana, mums ateityje reikės daugiau Szymanowskio!

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras „Karaliaus Rogerio“ koncertiniu atlikimu pradeda 35-ąjį sezoną. Lauryna, visų patirčių su LVSO kontekste ko palinkėtumėte šiam orkestrui?

Tai – mano namai, mano pradžia. Tad mano palinkėjimas orkestrui – be paliovos būti, visada laukti, žavėti, auklėti ir auginti.

Atskleiskite, kokia muzikinė veikla jūsų laukia 2023–2024 metais.

Koncertinis sezonas prasidėjo repetuojant Liublianos filharmonijoje Felixo Mendelssohno Antrąją simfoniją-kantatą B-dur „Lobgesang“ („Šlovinimo himnas“). Tai buvo pasiruošimas festivaliui „Anima Mundi“ Pizoje, o dar ir geriausios koncertų salės Slovėnijoje „apšildymas“ pasirodymams, kurie įvyks 2025-aisiais. Trumpam sugrįžau namo, persikroviau lagaminus, pasitikau sūnaus antruosius mokslo

metus (gelbėkit!), ir tolimas skrydis į Tokiją. Atvykstu į „Karalių Rogerį“ tiesiai po Mendelssohno „Šlovinimo himno“ ir 42-osios Psalmės „Kaip elnė ilgisi“ su Kioi kameriniu orkestru Japonijoje.

Manęs laukia labai gražus koncertinis sezonas, reikia tik įsikibti ir išsilaikyti keičiantis miestams ir repertuarui. Yra keli kūriniai, dėl kurių jau nemiegu: Johanno Sebastiano Bacho „Pasija pagal Joną“ Karališkojoje „Concertgebouw“ salėje Amsterdame ir Gustavo Mahlerio Aštuntoji simfonija su Lietuvos valstybiniu simfoniniu orkestru. Labai tikiuosi, kad suveiks „prisišauktitas“ ir Roksaną dainuosiu ne tik koncertiniu variantu... Taip pat mes vėl

„žaibuosime“ (#žaiopera) su pajūrio vaikais, kurdami *Snappy* operas. Tikrai reikia stipriai įsikibti.

Koks būtų jūsų linkėjimas, kvietimas įkvėpti meno patirčių?

Pizos miestas iš turistų, atvykstančių pamatyti bokštą ir aplankyti viso *Camposanto*, kas dieną surenka bent 30 000 eurų už pasinaudojimą WC. Tai metai po metų finansuoja festivalį. Juk kartais sudėtingiems ir dideliems dalykams yra labai paprastas sprendimas. Toks mano šių metų moto (*šypteli*).

Gausti, vilioti ar perspėti?

ATKELTA IŠ 1 PSL.

festivalius ir pažindintis, formuoti programą, jos struktūrą.

Kaip dviejų žmonių jėgomis sukurti tarptautinį teatro festivalį?

Tai nebuvo du žmonės. Reguliarai rinkomės avariniame OKT biure T. Vrublevskio gatvės kieme, ten akvariume gyveno ir Martyno Budraičio vėžlys, dedantis kiaušinius. Atėjau iš Atviros Lietuvos fondo su tam tikru багаžu. Ši organizacija buvo surengusi vienus pirmųjų tarptautinių dokumentinio kino, teatro, šiuolaikinės muzikos forumų, kuriuos organizavau kartu su tų sričių programų sudarytojais, kino kritike Živilė Pipinyte ir kompozitoriumi Šarūnu Naku. Tik teatro forume buvau vienas asmuo, atliekantis du vaidmenis, bet galiausiai prikalbinau prisidėti Audrą Žukaitę, kuri tada dar nespėjo apie prodiuserės ir tarptautinių gastrolių organizatorės darbą su Oskaro Koršunovo teatru.

Aš iš teatrologės praktiškai tapau programos kuratorės / vadybininės kentauro. Jau turėjau įdirbį ir tam tikrų kontaktų, orientavausi, kas vyksta kitose šalyse. Žinojau, kas yra tarptautinė sutartis ir kaip su ja dirbti. Kita kontaktų dalis kūrėsi realiuoju laiku. Taip pat galėjau atsiremti į kelis garsius Lietuvos teatro vardus: pradėjau kalbėti, kad nežinomo festivalio meno taryboje yra Oskaras Koršunovas (jis pats kokiame nors Avinjono teatro festivalyje pasakodavo apie naujus sumanymus), galėjau nurodyti ir Eimuntą Nekrošį, kurį taip pat kvietėme į „Sirenas“. Tarptautinių festivalių organizatoriai – teatro pasaulio žmonės. Kai atsidūręs rimtuose tarptautiniuose renginiuose pradėdi pasakoti, kokius projektus iki šiol darei, žmonės greitai suklūsta, atpažįsta panašiai mąstančius. Ir dar, žinoma, svarbu pasitikėjimas. Iš pradžių jį turi pelnyti. Bet kai gali parodyti pirmojo festivalio katalogą, toliau kalbėtis lengviau. Taip po truputį „prisikasėme“ iki Heinerio Goebbelso, Romeo Castellucci, Jano Fabre'o, Krzysztofo Warlikowskio, Árpádo Schillingo ir daugelio kitų kūrėjų, vėliau ne kartą stebinusių žiūrovus Lietuvoje naujais darbais.

Taip prasidėjo dvidešimties metų festivalio „Sirenos“ istorija. Pirmuosius trejus su puse metų buvote jo meno vadovė. Kas lėmė jūsų meninius pasirinkimus? Ką atrodė svarbu pristatyti Lietuvos publikai?

Teko pasitikėti savimi. Festivalių buvo galybė. Padėjo teatrologės išsilavinimas, rašiau apie teatrą, mačiau jo visokio, bet tik vienoje geopolitinėje erdvėje. Be abejo, ne tokio įvairaus, koks jis pasirodė, kai atsivėrė durys į Europą. Tuomet

įsijungia profesinė intuiicija, asmeninės preferencijos, suveikia ir alkis kitokio teatro, įvairesnių formų, kūrimo būdų. Žiūrėdama spektaklį svetur, niekur nuo savęs nepabėgsi. Atsispiri nuo vietinio Lietuvos konteksto ir sieki atvežti tai, ko čia nėra. Žinoma, reikia atsižvelgti ir į finansus, ką festivalis gali sau leisti, ko ne. Bet pirmas impulsas buvo pristatyti naują patirtį, atverti naujus horizontus. Įsivaizduojama festivalio viršūnė visai nebūtinai tapdavo žiūrovų favoritu. Kai kurie darbai Vilniuje surezonavo visai kitaip negu žiūrint juos kitos šalies žiūrovų aplinkoje. Dažnai buvo neįmanoma nuspėti, kuris festivalio patatymas taps tuo „pačiu pačiausiu“.

Istorijų buvo visokių. Viena baisesnių, o dabar labai mėgstama, kai pirmą kartą į Lietuvą atvežėme „Rimini Protokoll“ ir jų darbą „Sabention, arba Eikite namo ir sekite žinias“. Tai dokumentinis spektaklis, paremtas tikra istorija. „Sabention“ buvo Belgijos nacionalinės oro linijos (panašiai kaip Lietuvoje „FlyLAL“), atsidūrusios prie bankroto slenksčio. Vyriasybė visą laiką žadėjo, kad neleis šiam nacionaliniam pasididžiavimui bankrutuoti. Viskas apsisvertė per vieną dieną, laikraščiai pranešė, kad „Sabention“ žlugo. Daugiau nei dešimt tūkstančių žmonių atsidūrė gatvėje – nuo aukščiausio lygio pilotų iki aptarnaujančio personalo. Belgijoje tai buvo didžiulis socialinis skandalas.

„Rimini Protokoll“ surado aštuonis žmones, dirbusius toje kompanijoje, ir su jais pastatė spektaklį. Scenoje asmenines istorijas pasakojo patyręs pilotas, buvęs apsaugos darbuotojas, stiuardėsė su vietnamieta mergaite, kurią įsivaiškino, nes manė turinti stabilų pagrindą jai užauginti. Staiga jie visko neteko. Man atrodė, kad tai labai įdomus požiūris į realybę, kažkas, ko Lietuvoje mes net neišivaizdavome, – kad teatrą galima kurti ir su neprofesionalia trupe. Vilniuje per spektaklio vidurį demonstratyviai išėjo tuometiniai Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentai aktoriai. Be ceremonijų trenkė durimis. Vėliau ataidėjo atsiliepimai, kad kažkokią saviveiklą atvežėme, kad čia ne teatras, ir ką čia mums rodo? Be abejo, buvo labai nemalonu. Tačiau šiandien matome, kad „Rimini Protokoll“ iš Lietuvos ne tik kad neišėjo, bet ir suleido šaknis, kaip koks augalas. „Sirenos“ ne kartą kvietė rodyti naujus „Rimini Protokoll“ darbus, šių kūrėjų pramintais takais pradėjo eksperimentuoti įvairūs Lietuvos scenos meno jauni prodiuseriai, dramaturgai, režisieriai, (ne)aktoriai.

O koks apskritai buvo teatro bendruomenės santykis su „Sirenomis“? Kaip į festivalį įtraukdavote Lietuvos teatralus?

Palyginti su LIFE, „Sirenos“ pristatė visai kitokią programos koncepciją. LIFE į Lietuvą vežė pasaulinius vardus, siekė pristatyti įspūdingas, didelės apimties produkcijas. Ir kūrė naujo, nepriklausomo nuo valstybės finansavimo festivalio modelį, iš dalies rėmėsi tuometinio Čikagos tarptautinio teatro festivalio patirtimi ir ryšiais. Tam buvo palanki geopolitinė aplinka – Vakarų valstybės laikėsi nuostatos kuo labiau pritraukti postsovietines šalis ir išskirtinai finansavo savo šalių menininkų gastroles Rytų / Vidurio Europoje. Tuo pat metu Lietuvos versle dygo „sekundės milijonieriai“, įmonės, linkusios per rėmimą įsiamžinti. Su rėmėjais LIFE dirbo taip pat sėkmingai kaip su meno korifėjais. Festivalio organizatoriai buvo labai principingi įvedinėdami naujus įpročius. Bilietų kainos į LIFE atvežamus spektaklius atrodė labai didelės, prasidėjo ar ne nuo 10 JAV dolerių. Teatro bendruomenė nebuvo įleidžiama laisvai, kas iki tol buvo įprasta festivaliuose. Dabar tiksliai nepamenu, bet turbūt profesionalūs teatralai galėjo įsigyti bilietų su nuolaida, tačiau ir tos kainos „kandžiojosi“. LIFE tai nebuvo labai svarbu, nes bilietai vis dėlto būdavo išperkami (iki priešpaskutinio festivalio, skirto cirko pasirodymams didelėse erdvėse). LIFE įvedė žurnalistų akreditacijas, kurias galėjo gauti dirbantieji spaudoje. Gerai atsimenu jausmą, kad Lietuvos teatralų bendruomenė jautėsi kiek nušalinta, nereikalinga, pastatyta prieš faktą, jog dabar viskas bus kitaip. Festivalis nedirbo su Lietuvos teatrais, neįtraukdavo į programą jų spektaklių. Išimtis buvo vienas menininkas – Eimuntas Nekrošius, kurį LIFE ėmėsi prodiusuoti. Tai buvo dar viena naujovė.

„Sirenos“, priešingai, nuo pat pradžių buvo orientuotos įtraukti ir Lietuvos teatro bendruomenę. Martynas Budraitis sugalvojo, kad „Sirenose“ būtinai turime rengti Lietuvos teatro vitriną, skatinti užsienio šalių prodiuserius, teatrologus bei organizatorius pamatyti lietuviškus spektaklius, kad juos savo ruožtu pradėtų kviesti į kitas šalis. Siekėme palaikyti šią mainų apykaitą. Tai buvo itin pasiteisinęs žingsnis. Laikui bėgant į „Sirenas“ atvykdavo ir keturiasdešimt, ir daugiau profesionalų ne tik iš Europos. „Sirenos“ čia buvo pradininkės, vėliau šis modelis puikiai prigijo ir kituose festivaliuose.

Nuo pirmojo festivalio „Sirenų“ veikla buvo keliasluoksni. Dar vienas dėmuo – „Sirenų“ klubas: edukacinių projektų, diskusijų, seminarų laboratorinė erdvė. „Sirenų“ klube kitokiomis formomis kvietėme kalbėtis ir gilintis į profesinius dalykus. Tokia festivalio veikla įvairovė sėkmingai išplito ir prigijo

tiek teatro profesionalams, tiek žiūrovams. Žinoma, situacija nuo to laiko yra pasikeitusi. Reikia suprasti, kad tuo metu dar buvo labai didelės baltosios dėmės – kas, kaip ir kodėl vyksta svetur. Tebeveikė tas beprotiškas laisvės alkis, instinktas pažinti, įgyti kuo daugiau patirčių. Valia pradėti gyventi kitaip, visa energija buvo labai stipri. Buvo ypatinga motyvacija.

Teatras, sušukuotas prieš plauką: Audra Žukaitytė

Kokius jūs prisimenate pirmuosius „Sirenų“ metus?

Šiais metais švenčiame du jubilėjus: „Sirenų“ dvidešimtmetį ir OKT dvidešimtpenketmetį. Sakau tai todėl, kad idėja apie tarptautinį teatro festivalį gimė OKT. Tuo metu mes daug važinėjome po užsienio festivalius, matėme daug gero teatro. Šią idėją labai palaikė tuometinė Vilniaus savivaldybė ir taip gimė festivalis. Kartu su Oskaru Koršunovu, Jūrate Paulėkaite ir Martynu Budraičiu svarstėme, kokius spektaklius vertėtų parodyti Lietuvoje. Galvojome, kaip festivalį padaryti profesionalų. Supratome, kad reikia pastiprinimo ir iš šalies, gimė mintis pakviesti mūsų visų labai vertinamą teatrologę Eloną Bajoriniene, kuri ir tapo pirmąja „Sirenų“ meno vadove.

Vienaip ar kitaip festivalyje dalyvavau nuo pat pirmųjų metų, daugiausia darbuodavau su užsienio svečiais. Kai Elona pasitraukė į projektą „Vilnius – Europos kultūros sostinė“, kolegų sprendimu, visiškai nepasiruošusi, išokau į festivalio traukinį. Maniau, ši veikla bus laikina, kol surasime pamainą Elnai, o viskas susiklostė taip, kad festivalio meno vadovės pareigas ėjau vienuolika metų. Tikėjau „Sirenų“ vairą perduoti į Viktorijos Ivanovos rankas, apie tai su ja kalbėjome porą metų, labai ją tikėjau, ji jau turėjo parengusi programas keletui metų. Tačiau įvyko tragedija. Esu dėkinga, kad šiomis labai skausmingomis aplinkybėmis festivaliui vadovauti sutiko Kristina Savickienė, kuri sėkmingai dirba iki šiol.

Grįžkime atgalios: kaip jums norėjosi formuoti festivalį? Kokias kryptis jam suteikti?

Nesu teatrologė, todėl nesiėmiau formuoti festivalio pagal conceptualias teorijas, tačiau gastroliuodama su OKT po įvairius festivalius mačiau labai daug stiprių spektaklių, turėjau galimybę asmeniškai bendrauti su tų festivalių meno vadovais, nemažai tarčiau su Oskaru Koršunovu. Žinoma, kliovaisi ir savo asmeniniu skoniu, manau, tai neišvengiama, kiekvienas meno vadovas formuoja savo kryptį. Prieš šį pokalbį perverčiau visus tų vienuolikos festivalio metų katalogus ir supratau, kad jau iš atstumo

žvelgiant labai aišku, jog man pats įdomiausias buvo autorinis – režisieriaus teatras. Žinoma, dabar jis nėra pats madingiausias. Mano užduotis (kaip aš ją tuo metu suvokiau) buvo parodyti svarbiausius tuo metu esančius teatro vardus, pasidalinti tuo, ką mačiau kelionėse, taip pat siekiau išsaugoti jau susiformavusį festivalio aukštą meninį lygį. Pavyzdžiui, Elona pirmoji festivalyje pristatė Romeo Castellucci¹, kurio pirmas pamatytas spektaklis mane tiesiog sukrėtė, todėl šį menininką „Sirenų“ programoje stengiausi pristatyti kuo dažniau. Žinoma, garsiausias ir daugiausia triukšmo sukėlęs spektaklis – „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“. Castellucci, manau, į teatro festivalį pritraukė ir daug žiūrovų iš vizualiųjų menų. Nenuostabu, nes šio režisieriaus pagrindas – vizualieji menai ir mąsto jis vaizdais, pats į teatrą atėjo iš scenografijos. Pakartotinai festivalyje pristatėme ir Krzysztofa Warlikowską bei Rodrigo García, nes maniau, kad svarbu pratęsti pažintį su jų naujais darbais.

Stengiausi supažindinti Lietuvos žiūrovus su jiems dar negirdėtais, bet Europoje ir pasaulyje žinomais režisieriais. Ypač didžiuojuosi, kad pavyko prisikviesti Ivo van Hove, Tadashi Suzuki, Michaelį Thalheimerį, Pippo Delbono, Kristianą Smedsą, taip pat nuo LIFE laikų nematytą Christophą Marthalerį ar tik „Naujojoje dramos akcijoje“ rodytą Kornėlį Mundruczó ir daugelį kitų. Pirmieji kvietėme dabar jau labai populiarius „The Tiger Lillies“. Bandėme pristatyti ir kolektyvinės kūrybos spektaklius. Pavyzdžiui, pirmasis „Rimini Protokoll“ darbas festivalyje patyrė nesėkmę, bet nenuleidome rankų ir vėlesni šios grupės pasirodymai, kai pristatėme keturis jų spektaklius, „Sirenose“ tapo tikrais „hitais“. Ieškojau ir kitų panašiais principais dirbančių trupų, taip atsirado ir „Gob Squad“, „Motus“, „She She Pop“, „Berlin“ bei kiti.

Man visada buvo svarbiausia surasti tokį spektaklį, kuris mane įkvepia, neleidžia užmigti, kurį, atrodė, mirk gyvenk turiu parodyti ir Lietuvos publikai. Festivalio temos nebuvo mano stiprioji pusė, man svarbiausia buvo atrasti TĄ spektaklį, prie kurio jau būdavo galima „priklijuoti“ ir kitus vienaip ar kitaip susiūskiančius tarpusavyje. Todėl dažniausiai programas apibūdindavo ne temos, bet tam tikri „moto“ ar šūkiei, pavyzdžiui, „Nusibodo vaidyba? Ateik į teatrą“, „Emocijos iš arti“, „Išjunk nuostatas“

NUKELTA Į 5 PSL.

¹ 2007 m. pirmą kartą festivalyje „Sirenos“ pristatytas Romeo Castellucci spektaklis „Tragedia Endogonia. Epizodas IV. Briuselis“.

ATKELTA IŠ 4 PSL.

ir panašiai. Kai kur būdavome pirmieji. Štai kad ir dabar daug dėmesio skiriama ekologijai ir tvariam teatrui, o mes jau 2015 m. pristatėme Katie Mitchell darbą „Plaučiai“ – visą elektros energiją aktorai gamino tiesiog scenoje mindami dviračius.

Taip pat tuo metu tarptautinių festivalių programose buvo pristatoma ne tiek daug moterų režisierių darbų, tačiau „Sirenose“, be minėtos Katie Mitchell, pristatėme ir Emmą Dante², Kirsten Dehlholm³, Caroline Guielą Nguyen⁴, Marią Grazią Cipriani⁵.

Man visada buvo įdomus toks teatras, kuris kelia klausimus, bet į juos neatsako, tai palikdamas žiūrovams. Toks teatras, kuris nebijo nerti į bedugnę, priverčia patirti dar nežinomus jausmus, emocijas ir šiaip eina „prieš plauką“, prieš konvencijas. Taip pat buvo svarbu, kad Lietuvoje nevirtume tik savo teatro sultyse, kad vyktų apykaita.

Man atrodo labai svarbu prisiminti laiką, kai apie „Sirenas“ sužinojo bene kiekvienas Lietuvos kampelis ir net užsienio žiniasklaida – 2012 m., kai į festivalį vėl atvežėte Castellucci, šį kartą jo spektaklį „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“. Apie šį kūrinių, dar net nepamatytą ir nežinant faktų, buvo sukurta įvairiausių sąmokslų teorijų. Atmintyje gerai įstrigęs šis laikas.

Tai pats didžiausias „Sirenų“ nuotykis ir iššūkis. Tai spektaklis, sukėlęs savotišką masinę psichozę. Ir kas tik nepasisakė apie šį spektaklį, beje, daugiausia tie, kurie jo nematė ir nesiruošė žiūrėti... Buvo sukeltas didžiulis „šaršalas“. Vieni džiaugėsi, kad nepirko bilietų į šį Castellucci spektaklį, kiti rašė, kad režisierius yra šėtono apsėstas, tačiau turbūt visus pranoko viena psichiatrė, „diagnozavusi“ jam psichinę ligą ir nustačiusi visus tą „diagnozę“ pagrindžiančius „simptomus“.

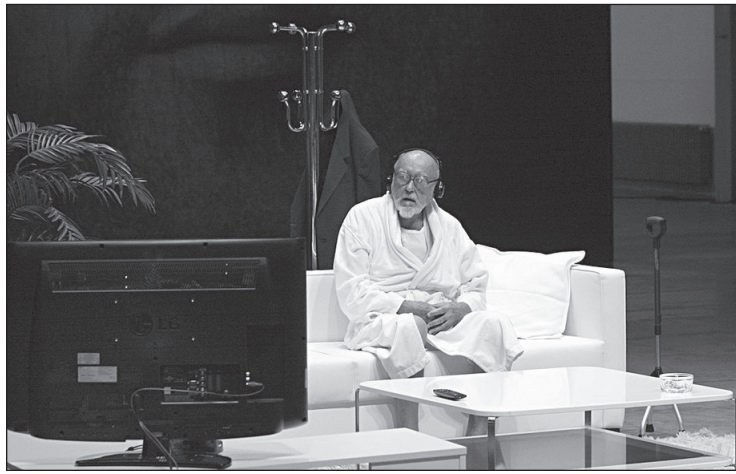
Taip sutapo, kad tuo metu Lietuvoje vyko rinkimai į Seimą, taigi šio spektaklio atvežimas buvo tarsi skerspjūvis, bent jau man parodęs, kad politika gali būti labai ciniška. Teko gan iš arti pamatyti kai kurių politikų tikrąjį veidą ir suvokti, kaip manipuliatyviai gali būti daroma politika. Politikų pasisakymai buvo vienas už kitą kraupesni. Neminėsiu konkrečių vardų, bet tuo metu vienas vadovaujamas pareigas užimantis politikas rimtu veidu sakė, kad nekaltas kraujas kris ant „Sirenų“ organizatorių galvų. Kitas politikas žadėjo susisprogdinti scenoje, o dar vienas kvietė visų konfesijų atstovus vienyti ir boikotuoti spektaklį. Kai kurie kunigai per savo sekretariatus pamokslą

² Spektaklis „Medėjos link“ festivalyje parodytas 2013 m.

³ Spektaklis „Juokas tamsoje“ parodytas 2014 m.

⁴ Spektaklis „Saigonas“ parodytas 2018 m.

⁵ Spektaklis „Hamletas“ parodytas 2010 m.

Scena iš spektaklio „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“ (rež. Romeo Castellucci)

K. LEFEBVRE NUOTR.

ragino besimeldžiančiuosius protestuoti prieš šį spektaklį. Tikriausiai visi prisimena ir tas minias, ir boikotuotojus prie Lietuvos nacionalinio dramos teatro. Nors man atrodo, kad tai buvo pats krikščioniškiausias spektaklis, kada nors parodytas „Sirenų“ programoje.

Nors buvo daug purvo, kartu patyrėme ir didžiulį palaikymą bei solidarumą tiek iš menininkų bendruomenės, tiek iš eilinių žiūrovų. Buvo paskelbtas atviras laiškas, kurį pasirašė labai daug žmonių iš teatro ir kino pasaulio, rašytojai, vizualiųjų menų atstovai, daug jaunų žmonių, taip pat ir tikinčiųjų.

Su didžiausiu dėkingumu prisimenu Leonidą Donskį, kuris tuo metu buvo europarlamentaras ir rezidavo Briuselyje. Aš jam paskambinau ir paklausiau: „Leonidai, ar matai, kas čia pas mus darosi?“ Jis iš karto parašė komentarą spaudoje, palaikantį mus. Prisimenu ir vienintelį Lietuvos politiką, nesudrebėjusį prieš visą šitą beprotybę, – tuometį kultūros ministrą Arūną Gelūną, kuris pasakė, kad neturėtume cenzūruoti meno ir labiau patitkėti festivalio organizatoriams. Į tai jam viena politikė (įdomiausia, kad besiskelbianči krikščioniškų vertybių puoselėtoja) pasiūlė *prisiusioti* į sriubą ir taip padaryti meninį performansą.

Vienas iki šiol man didžiausių autoritetų Lietuvoje vienuolis Julius Sasnauskas bandė raminti žmones ir parašė straipsnį, kurio pavadinimą iki šiol atsimeinu, „Ne tie pabūklai. Ir taikyns ne tas“. Į spektaklį kai kurie žmonės, taip pat ir kunigai, bijodami minios praeiksmų, ėjo pro tarnybines duris. Mes, žinoma, suteikėme tą galimybę, nes nenorėjome, kad žinomi žmonės būtų minios iškeikti. Prisimenu, Sasnauskui taip pat pasiūliau įeiti pro tarnybines duris. Bet jis nesutiko ir ėjo pro visus protestuotojus per paradines teatro duris, turbūt sulaukdamas ne vieno pikto komentaro.

Pamenu, po spektaklio vyko pokalbis su režisieriumi, pasiliko beveik visi salėje buvę žiūrovai. Pokalbis buvo labai nuoširdus ir ilgas. Man labiausiai įstrigo, kai režisierius į klausimą „Ar jūs tikit Dievą?“ atsakė: „Į asmeninius klausimus neatsakinėju, žiūrėkite mano spektaklį.“ Man tai pasirodė labai stipru ir oru. Castellucci iki šiol yra vienas mano mylimiausių režisierių. Tikiuosi, kad į Lietuvą jis dar sugrįš.

Žvelgti iš kitų perspektyvų: Kristina Savickienė

Pirmieji jūsų metai ir patirtys „Sirenose“ pažymėti spektaklio „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“ įvykių. Kaip toliau atrodė jūsų kelias iki festivalio meno vadovės pareigų?

Kaip komunikacijos srities žmogus „Sirenose“ pradėjau dirbti 2012 metais. Po pirmųjų metų maniau, kad festivalio nepakeliu dėl jo intensyvumo, ir, aišku, tie metai komunikacijos požiūriu buvo ypač sunkūs. Po jų su komanda atsiveikinau ir išėjau. Sugrįžau 2014 m. ir nuo tada vis kažkuo prisidėdavau festivalyje, kol visa koja į meno vadovo poziciją atėjau 2019 metais. Iš tiesų buvo labai sudėtingos aplinkybės. 2018 m. turėjo būti paskelbta, kad nauja festivalio meno vadove taps šviesaus atminimo Viktorija Ivanova. Dėl labai dramatiškai susiklosčiusių aplinkybių mes jos netekome. Tada atėjo pasiūlymas man perimti meno vadovės pareigas, ėmiausi jų su ta mintimi, kad tęsiu Viktorijos sudėliotą trejų metų programą. Tą ir stengiausi daryti pirmus trejus metus. Iki šiol, kai galvoju apie „Sirenų“ meno vadoves, laiku, kad jų yra keturios: Elona Bajorinienė, Audra Žukaitytė, Viktorija Ivanova ir aš. Nors oficialiai Viktorija taip ir nespėjo tapti meno vadove, ji ir yra man tas žmogus, su kuriuo mintyse nuolat tariuosi, ji tarsi yra kartu.

Kokiuose užkulisiuose kūrėte tolimesnes „Sirenas“?

Atėjau į festivalį, labai tvirtai stovintį ant kojų. Galima sakyti, atsistojau ant tų trijų moterų pečių, kurios visa tai sukūrė prieš mane. Patekti į tokią erdvę yra ir didelė prabanga (nes įžengi į jau sukurtą, didelį, gražų, įdomų ir stiprų festivalį), bet kartu ir didelė atsakomybė, juk iš tiesų labai lengva „nuvairuoti“ ne į tą pusę. Buvo daug baimės ir nerimo. Aišku, ir tos aplinkybės: visą laiką tarsi jaučiau, kad ne aš turėjau perimti šias pareigas, o Viktorija. Svarščiau, kaip Viktorija darytų. Kokį ji sprendimą priimtų?

Tačiau man tvirtybės suteikė tai, kad atėjau ne viena. Dėl to jaučiausi tvirtai ir užtikrintai, buvo palaikanti festivalio komanda. Dalis jos atėjo naujos, vėliau kažkas išėjo, bet iš esmės vien jau Martynas Budraitis buvo kaip stabilumo garantas: visą laiką šalia, jis viską žino ir labai

ramiai į viską reaguoja. Taip pat Vytautė Brazdylytė, kuri perėmė daug įvairių festivalio funkcijų ir tapo vienu pagrindinių žmonių. Aišku, ir visa kita komandos dalis daug metų ėjo ir vis dar eina kartu su „Sirenomis“. Man atrodo, kad tų labai atsivadusių, tikinčių „Sirenų“ idėja žmonių palaikymas buvo pagrindinis dalykas, leidęs man priimti šitą iššūkį, kartu tariantis, ir klysti, ir rasti kažką naujo, įdomaus, ir kaip tyrinėti tą sirenišką pasaulį.

Norisi pasikalbėti ir apie jūsų meninį festivalio matymą. Kaip norite vesti „Sirenas“? Kas jums atrodo svarbu ir aktualu? Kokias temas ir klausimus renkatės? Kokiais balsais „gaudžia“ dabartinės „Sirenos“?

„Sirenos“ buvo provokuojančios, dažnai ir šokiruojančios, ir to labai reikėjo. Manau, kad tuo labai ilgai gyveno Europos teatras: jis dažnai mesdavo iššūkį žiūrovui. Mano, kaip kuratorės, požiūris, akivaizdu, yra nuosaikesnis. Man rūpi turinys ir man patinka, kai menas tampa ir pažinimo šaltiniu, kai žmonės spektaklyje atranda kažką visiškai naujo; sužino, praplečia akiratį. Man rūpi pristatyti balsus, kurie negirdėti Lietuvoje. Džiaugiuosi, kai pavyksta atvežti kūrėjus iš Palestinos, Argentinos, Indijos ar kitų teatro srityje mažiau žinomų, toliau esančių šalių, nes jų balsus, man atrodo, šiandien lietuviams būtina išgirsti. Ypač dabartiniu metu, kai prie mūsų šalies sienų kasdien yra apgręžiami žmonės, tarp jų ir vaikai, ir persekiojimą patiriantys asmenys, kurių teisės į gyvenimą pažeidžiamos be jokių skrupulų.

Taip pat man atrodo svarbu pristatyti naujas, kintančias teatro formas, nors dalis „Sirenų“ programos visuomet skiriama ir tradiciškesnio teatro ieškantiems. Suprantu, kad festivalio žiūrovams norisi teatrališkumo – audiovizualinės patirties, nugramzdinančios į įvairių vaizdų ir garsų būvį. Šią patirtį stengiamės suteikti kasmet pristatydami bent vieną didesnės apimties, įtaigaus scenovaizdžio spektaklį. Kodėl tik vieną? Todėl, kad festivalio biudžetas neauga ir su rėmimu, ypač karui prasidėjus, pasidarė labai sunku. Taip pat norisi pristatyti kylančius, netikėtus, įdomius reiškinius ir naujus negirdėtus vardus, iš jų susidaro kita programos dalis. Pagrindinį festivalio pasirinktą kūrėją ar trupę stengiamės dar apipinti papildoma informacija apie to kūrėjo ar trupės viziją, filosofiją ir vertybes. Todėl rengiame retrospektyvas, kūrybines dirbtuves, filmų peržiūras ir panašiai. Taip šiuo metu matau ir formuoju programą.

Kokie „Sirenų“ spektakliai jums labiausiai įsiminė ir stipriausiai paveikė, o galbūt kažką nesugrįžtamai iš jūsų išmušė arba kaip tik praturtino?

Pirmas darbas, kuris ateina į galvą, tai Castellucci „Apie Dievo sūnaus veido koncepciją“. Dažnai pagaunu save ieškančią tokios estetikos, kurią mačiau tame spektaklyje. Ji man

artima ir svarbi. Dažnai mintimis grįžtu prie to spektaklio arba atpažįstu kažkokius jo fragmentus kituose kūriniuose. Iš pastarųjų metų man labai brangus Kornėlio Mundruczo spektaklis „Moters dalys“. O vienas iš apskritai mano pasaulį sukrėtusių kūrinių yra Phios Ménard „Sausasis sezonas“.

Yra ir kita svarbi „Sirenų“ gija – Lietuvos teatro pristatymas. Į festivalį kasmet atvažiuoja nemažai užsienio ekspertų. Tikiu, kad taip sulaukdavote nemažai grįžtamojo ryšio. Štai jau antrus metus „Sirenose“ darbuojasi užsienio komisija, vertinanti Lietuvos teatro vitrinos dalyvius. Kaip kilo noras turėti tarptautinę komisiją?

Apie tai jau gana seniai kalbėdavo Martynas – tai viena iš jo idėjų. Aš pati du kartus buvau žiuri narė „Boska Komedia“, kuriame pristatomi geriausi Lenkijos teatro sezono darbai. Kai tampi žiuri nariu ir savaitę praleidi festivalyje, matai visus užkulisius, įsigilini ir sprendi, tai iš tikrųjų nori nenori tampi savotišku ambasadoriumi ir festivalio partneriu. Pamačiau, kad tai būtų labai naudinga ir mums.

Grįžtant prie Martyno idėjos, mes vis diskutuodavome, kad dažnai mūsų nuomonė nesutampa su tuo, kam, pavyzdžiui, yra skiriami „Auksiniai scenos kryžiai“ arba ką apie tam tikrus darbus rašo teatro kritikai, mums atrodydavo, kad dėmesio ir išskyrimo verti visai kiti spektakliai. Man pasidarė labai įdomu, kaip tuos pačius darbus matytų užsienio profesionalai ir kaip juos vertintų. Tuomet kilo mintis kvieisti užsienio žiuri, kurioje būtų ir teatrologų, ir prodiuserių, ir menininkų. Jie išrenka tris stipriausius Lietuvos teatro vitrinos darbus ir juos paskelbia per apdovanojimų ceremoniją.

Kaip manote, ar įvyksta susikalbėjimas, arba kaip tik nesuskalbėjimas, tarp to, kaip mūsų kūrėjus mato užsienio ekspertai, ir to, kaip juos mato Lietuvos publika ir profesionalai?

Man atrodo, labai dažnai, kai kalbame apie Lietuvos teatrą ir tai, ką matome, turime mintyje mūsų publiką, kuri yra išaugusi su tam tikru teatru, su tam tikra tradicija. Jie tikisi tam tikrų dalykų iš teatro ir jų nestebina trys–penkios valandos teatro salėje, o paskelbus tokios trukmės spektaklį kur nors Belgijoje tai turbūt būtų prodiuserio ir rinkodaros specialistų košmaras. Yra tam tikri tradiciškai, estetiškai, netgi etiškai nusistovėję principai, kuriuos tam tikra teatro bendruomenė, įskaitant žiūrovus ir kūrėjus, palaiko. Man atrodo, įdomu pamatyti savo teatro sceną kitoje – užsienio žiuri akimis. Todėl mūsų pagrindinis noras, kad komisija, vertindama spektaklius, parašytų tekstą, kuriame papasakotų kažkokią bendrą patirtį: ką jie pamatė, kaip jie tai vertina, kas juos labiausiai sudomino. Kartu

NUKELTA I 6 PSL.

Būties akligatvis ir nuo to atsietas grožis

„Vakarų krantinė“ Klaipėdos dramos teatre

IEVA TUMANOVIČIŪTĖ

„Visgi labai neramu – nežinau, kaip pažvelgsiu į dienos šviesą po tokio keisto nuotykių, šita stotelė jau niekada nebus tokia kaip anksčiau, nuo šiol visada pastebėsiu tuos mažyčius blausius žibintus, kurių seniau man nebuvo, be to, bemiegė naktis – net neišsivaizduoju, kaip po jos pasikeičia gyvenimas, to man dar nebuvo – ko gero, viskas susipainioja, ir diena neišaušta po nakties taip, kaip anksčiau“ (Seno Pono žodžiai iš Bernardo-Marie Koltėso pjesės „Roberto Zucco“, iš prancūzų kalbos vertė Akvilė Melkūnaitė).

Kai po spektaklio kyla noras vienumoje su savo mintimis sulaukti saulėtekio, nes jauti, kad būtent šią naktį galėtum užčiuopti atsakymus ir reikšmingus būties klausimus, – apsilankymas teatre atrodo prasmingas. Taip paveikia Adomo Juškos Klaipėdos dramos teatre pagal Bernardo-Marie Koltėso pjesę pastatytas spektaklis „Vakarų krantinė“. Bent tris išraiškingas ir jaudinančias jo akimirkas norisi įtraukti į būsimą teatro istorijos knygą: kai ekstatiškai šoka į metalo sieną besitrunkanti, „iš tolo“ prievartaujama Mergaitė, kai prieš jį nukreiptą šautuvo vamzdį šoka Šarlis, kojomis ir rankų mostais taškydamas vandenį, kai pagyvenęs baltasis vyras maldauja juodaodžio jį nušauti ką tik iš vandens ištrauktu, varvančiu ginklu.

Skaityti antroje Koltėso kūrybinio kelio pusėje, 1983 m., parašytą pjesę „Vakarų krantinė“ nėra lengva – ji klampi ir iš pirmo karto neatsiveria, joje dera ilgi monologai ir vėlesnei dramaturgo kūrybai būdingi dinamiškesni dialogai. Juška ją paverčia įtraukiančiu, daugiasluoksniu ir estetiškai patraukliu spektakliu, kuriame atsiskleidžia koltėsiška poezija ir egzistencinės temos. Režisierius išgrynina pjesės tekstą, išlaikydama jo ritmą ir grožį, sutrumpina ilgus monologus, sutelkdamas dėmesį į dialogus ir veiksmą, o kūrinio literatūriškumą palieka citatų ekrane ar prancūziško „viršbalso“ erdvėje pavidalu. Kūrinyje veikia aštuoni „blogai gimę“ žmonės (juos galima suskirstyti į tokias kategorijas: nelegalas, pabėgėlis, imigrantas(-ė), buvęs karys, paauglė, savižudis turčius,

Donatas Želvys spektaklyje „Vakarų krantinė“

D. RIMEIKOS NUOTR.

vieniša pasiturinti moteris, prasiimušti siekiantis jaunas vyras), pasiklydę sename uosto angare kažkur Vakarų Europoje. Ši erdvė – ir šiurkščiai reali, ir paslaptinai mitinė, ir vidinė. Dar tiksliau – tai egzistencinės krizės vieta.

Spektaklio grožį ir vaizdų poeziją kuria Laurynos Liepaitės scenografija, pasižyminti monumentalija, išgryninta forma, funkcionalumu ir koncepcija. Scenos grindis dengia vanduo, jame braido veikėjai, keldami purslus, sušlapdami ir darydamiesi vis bejėgiškesni. Drėgmė, šaltis, lašnojimas kuria niūrią apleistumo nuotaiką. Vandenį rėmina du metalo luitai: labiau nugludinta, vaizdą šiek tiek atspindinti siena, priartėjanti ir nutolstanti, jos dešinėje – žmogaus dydžio kiaurymė, į ją statmenai įjungtas atitinkamos formos koridorius. Abstrakti, tiesiomis, griežtomis linijomis išpjauta anga primena žmogaus siluetą. Į ją prasmengia veikėjai, išeidami kitoje Letos, Stikso ar dar kokios atmintį trinančios anapusbės upės, ar savęs pačių, pusėje. Koridoriui pasisukus (metalo luitus perstumdo oranžiniais kombinezonais vilkintys darbininkai Darius Matevičius, Linas Bagdonas ir Paulius Aleknavičius), jo šonas sušvinta variu ar raibsta vandens atspindžiais (šviesų dailininkas Julius Kuršis). Šaltas, skardus metalas, garsiai daužomas iš neapykantos, kartu su vandeniu sudaro stiprų derinį, o monumentalus scenografijos mastelis kuria beveik tuščią ir išgrynintą scenos erdvę, kuri kartu su dailininko Nunilo Rumbučio sumodeliuotais kostiumais ir ryškiais daiktai – vandenyje plūduriuojančiais geltonais

guminiiais ančiukais, pripučiamu ryškiai rožiniu flamingu, gelsvu čiuziniu ir neoninėmis žaliomis plastikinėmis sodo kėdėmis – virsta išraiškingais paveikslais.

Viename jų – metaliniame prekybos centro vežimėlyje vyresnio draugo (Laurynas Luotė) supamos Paauglės (Digna Kulionytė) sukimasis primena Oskaro Koršunovo spektaklio „Roberto Zucco“ sceną, kurioje ant biuro kėdės sukasi Rasos Samuolytės Mergaitė. Kitame – ant metalinės sienos atsispindinčiuose vandens raibuliuose tarsi liepsnose dega raudonai vilkinti Sesilė (Eglė Barauskaitė), tampanti tragišką likimą pranašaujančia deive.

Vizualiai įspūdingos spektaklio scenos netektų reikšmės be personažų gyvybės. Skaitant Koltėso pjesę, iš anksto darosi nuobodu pagalvojus, kad scenoje gali pasirodyti klišės: dar vienas tipiškasis „forsas“, dar viena jauna prostitutė, turtuolis, pabėgėlis... Tačiau režisierius Juška su aktoriais kuria ne banalius tipažus, bet psichologinius veikėjus. Kiekvienas jų yra ir tam tikras ženklas, pabrėžiantis ne socialinį sluoksnį, o žmogaus viduje įsiviraujančio blogio veikimo mechanizmą, kurio apraiškų galima atpažinti ir savyje.

Iš poetiško Koltėso žodžių srauto scenoje atgyjančių personažų motyvai labai stiprūs – vieni aistringai nori išgyventi, kiti – mirti. Troškimai juos visus paverčia sukčiais. Jie manipuliuoja vieni kitais, derasi, mainosi, beria daug žodžių (daug gražių žodžių Koltėsas įdeda jiems į lūpas), bet vienas kito nesiklauso, nesuskalba, o tik bando pasiekti savo tikslus, apgaudami kitą,

jį apsukdami, ką nors iš jo išviliodami, pasisavindami...

Veikėjai turi paslaptį, juos norisi pažinti, nors dauguma jų poelgių niekšiški. Dariaus Meškausko vaidinamo Moriso Kocho balsas toks švelnus, kad šį personažą sunku niekinti, jis atrodo bejėgis ir pažeidžiamas... Itin išraiškingi aktorės Dignos Kulionytės judesiai, vaikišku entuziazmu trykštanti energija tinka keturiolikmetei Klerei, vienintelei dar turinčiai tyrumo, kurį šaltai išniekina joga ir taiči praktikuojantis Lauryno Luotės vaidinamas Fakas. Ambicijų virpinamą Šarlį ir jo nervingumą aktorius Donatas Želvys pabrėžia nuo įtampos suplonėjusiu ir erzinančiais užlūžtančiu balsu. Renata Idzelytė vaidina pasiturinčią vakarietę ir beveidę vyro padėjęją Moniką. Įspūdingas ir galingas Eglės Barauskaitės Sesilės vaidmuo: ji – ir įžūli motina, ir keksė, ir pati giltinė, pasižyminti antgamtinę jėgą, priešpriešinama pasyviams Igorio Reklaičio Tėvui, suktam abejingumo įsikūnijimui. Scenoje ypač svarbi neprofesionalaus juodaodžio aktorius Michaėlio Nkenda įkūnyto Bevardžio būtis. Labiausiai nepažintas, jis ne tik reprezentuoja tą teorinį *kitą* iš postkolonializmo studijų, bet ir parodo kitiems save pačius. Jo buvimas veikia kaip veidrodis, sąžinė ir teisingumas.

Stipriau nei socialinės nelygybės tema Juškos spektaklyje skamba egzistencinis prasmės klausimas. Kaip ir pjesė, jis prasideda Šventojo Rašto sakiniu: „Aš nusprendžiau padaryti galą visiems mariesiems“ (ST, Pradžios knyga. 6,13). Režisierius išplečia šią vietą pratęsdamas biblinę istoriją apie Nojaus arką. Šiame šiuolaikiniame prieštvaniame pasaulyje matome visus tuos, kurie bus sunaikinti ir nepateks į laivą. Socialinė nelygybė ir atskirtis parodoma ne kaip problema, kurią būtų galima išspręsti įstatymais ar aktyvizmu, nes blogis įsivyravęs personažų viduje. Nėra jokios prašvaitės ar pokyčio optimizmo, tik šalia žmogiškosios būties agonijos egzistuojantis nuo jos atsietas, nepriklausomas grožis, kuriamas šviesos. Gražu, kai ji apšviečia metalinę sieną, atskleidama varinį jos atspalvį, bet ji negali nuskaidrinti ir apvalyti žmogaus. Šviesiausia Kulionytės

Mergaitės siela patenka į tą patį uždara ratą, kuriame ji turi galimybę virsti tik savo motina, tėvu ar broliu. O tai vienodai blogai. Juškos „Vakarų krantinė“ kiekvienam žiūrovui užduoda sudėtingą klausimą apie gyvenimo tokia pasaulyje prasmę.

Šio spektaklio estetika labai skiriasi nuo ankstesnių Juškos kūrinių braižo. Režisierius pirmą kartą ne prozos kūrinių, o pjesę, taip pat pirmą kartą jo spektaklyje tiek daug teksto, šiuolaikinio pasaulio atributų, populiariosios muzikos (kompozitorius Vyginas Kisevičius) ir vaizdo technologijų (projekcijų dailininkas Kornelijus Jaroševičius), kurių anksčiau vengta. Vilniaus Jaunimo teatro spektakliuose „Šveikas“ (2018), „Fikcijos“ (2019), „Miego brolis“ (2020), „Don Kichotas“ (2021) ir „Guašas“ (2022) kūręs beveik bežodės nekrošiškas scenos metaforas, pasitelkdamas aktorius ir skurdų rekvizitą, „Vakarų krantinėje“ Juška susiduria su daug konkretesne medžiaga, tačiau ankstesnė patirtis jam padeda atskleisti pjesės scenų ir vaizdinių daugiasluoksniškumą, išplėsti jų prasmes, palikti paslaptį bei suteikti erdvės žiūrovo vaizduotei ir interpretacijai.

Vyresni teatrologai Jušką vertino ir palaikė nuo pat jo kūrybos pradžios. Turiu pripažinti, kad kartais į jų entuziazmą žvelgdavau skeptiškai, laikydamą jį nostalgija praeičiai, – kaip jaunas kūrėjas, jis man atrodė per daug atsiribojęs nuo šiuolaikinio pasaulio, mėginantis kurti teatrą pasenusiomis priemonėmis. Kita vertus, žavėjausi jo išradingumu bei reiklumu sau. Taip ir turi būti, kad daugiau patirties sukaupusieji geba geriau įvertinti, antraip kokia būtų prasmė tobulėti?

„Vakarų krantinė“ nustebino paliudydama, kad Juška gali pasitelkti ir kitokių raiškos priemonių, žengti arčiau šiandienos, išsaugodamas gylį. Šis naujas skirsnis režisieriaus biografijoje pagaliau leido atrasti ryšį su jo kūryba, skatina jam domėtis ir laukti, kas bus daroma toliau. O Klaipėdos dramos teatras papildė savo repertuarą, kuriame gausu užsienio kūrėjų darbų ir kuris šiuo metu vienas įdomiausių Lietuvoje, dar vienu geru spektakliu, tvirtai laikydamasis į meno kokybę orientuotos krypties.

ATKELTA IŠ 5 PSL.

ir pakritikuotų, jeigu kažkas pasirodė ne taip. Man atrodo, kad visam mūsų teatro laukui ir bendruomenei tai yra geras temperatūros pamatavimas.

Minėdamas šias įvairias kryptis, iš karto jas matai per kažkokius akinius, per kuriuos vietinė bendruomenė vertina spektaklį sakydama, kad jis yra geras arba ne. Tarkime,

nuvažiuoji į festivalį Suomijoje ir matai spektaklį, kuris labai įdomiai sutvarkytas, estetiškai patrauklus, turi gražią scenografiją, nuostabius kostiumus, bet jame nėra dramaturgijos, nors suomiams atrodo, kad ta dramaturgija pakankama ir gera. Nėra naratyvo, dramaturgija koliažinė, bet, jų suvokimu, tai visiškai normalus, visavertis spektaklis. O pas mus jį vertintų kaip nebaigtą spektaklį-eskizą ar bandymą, kuris yra vizualiai išdirbtas,

o dramaturgiškai ne. Ir tai tiesiog skirtingi požiūrio taškai į tą patį kūrinių.

Kokie dalykai lieka festivalio paraštėse, apie kuriuos galbūt viešumoje nekalbame arba galbūt per retai užsimeiname?

Kas labai dažnai lieka nuošalyje ir šešėlyje – tai visas labai didelis darbas su festivaliu ledkalnis. „Sirenos“ įvyksta per dvi tris savaites, tačiau darbas prie festivalio trunka

visus metus. Visi žmonės, kurie labai įvairiais būdais ir tektais prisideda prie festivalio organizavimo, visa „Sirenų“ komanda yra labai svarbi. Apskritai matau labai daug tokio kolektyvinio darbo potencialo ir perspektyvos. Norėčiau, kad Lietuvos kultūroje, ypač kultūros organizacijose, vyrų kur kas mažesnis autoritarinis valdymas ir kad būtų daug labiau leidžiama žmonėms, kurie dirba komandoje, atsiskleisti. Norėčiau, kad būtų mažiau dėmesio

skiriama vadovui, „Vadui“ (kaip šiuo atveju esu ir aš). Norėčiau, kad būtų matomi visi žmonės, be kurių indėlio toks festivalis negalėtų įvykti. Juk kultūrinės įstaigos – kaip skruzdėlynai, jos yra daugiagalvės ir daugiaburnės, ir man atrodo labai svarbu, kad mes to nepamirštume. Nes tik toje bendroje mūsų kūrybinėje kolektyvinėje mąstymo erdvėje ir randasi patys gražiausi dalykai.

UGNĖ KAČKAUSKAITĖ

Kava ir kokainas

„Ruletė“ Lietuvos nacionaliniame dramos teatre

AISTĖ ŠIVYTĖ

Po Lietuvos nacionalinio dramos teatro (LNDR) spektaklio „Ruletė“ su minia lėtai slinkdama iš salės nugirdau, kaip vienas vaikinai kitam pasakė: „Jei būčiau kritikas ir tu-rėčiau apie šitą spektaklį rašyti recenziją – nusišaučiau.“ Malonu, kad retkarčiais kritiko figūra iškyla ir žiūrovo mintyse. Vis dėlto jei skaitote šią recenziją, hipotetinis kritikas arba pasijuto ambicingas, arba necharakteringai panoro gyventi.

Tenka pripažinti – Jo Ström-grenas yra vienas tų kūrėjų, kurių darbus stebėti ypač smagu, tačiau atsistodęs prieš tuščią lapą užtrunka surasti reikiamų žodžių išreikšti tam, ką pamatei. Tai panašu į anekdoto poveikį – visą vakarą virtęs iš kėdės, plekšnojęs per kelius ir iki skausmo išvar-ginęs pilvo presą, kitą dieną, kad ir kaip stengtumeisi, nuobodžiauti nepradedančiam kolegiam negali at-pasakoti nė vieno juokelio, o kar-tais ir konkrečiai užčiuopti, kas buvo taip juokinga.

Rugsėjo 6 d. įvykusi pirmoji LNDR 84-ojo sezono premjera – tai surreališkos situacijų komedijos vaka-ras. Scenoje žiūrovą pasitinka 8-ąjį dešimtmetį socialistinės pakraipos valstybėje menantis scenovaiždis, ant besisukančios apskritos platfor-mos padalintas į tris dalis. Vienoje jų – ankštas komisariato biuras, ki-toje – daugiabučio miegamasis, o trečioje – akligatvis.

Istorijos protagonistas – Ryčio Saladžiaus vaidinamas komisariato darbuotojas – per vieną lemtingą klaidą (į cukrinę vietoj cukraus pri-sipila konfiskuoto kokaino) įsuka kuriozų pilną užburtą ratą, kaip sukūrį įtraukiantį visus jo aplin-kos žmones – žmoną (Augustė Pociūtė), darbininką, biure atlie-kantį remontą (Kęstutis Cicėnas), komisariato vadovę (Rimantė Va-liukaitė) ir iš jos konfiskuotus nar-kotikus perkančią merginą (Aistė Zobotkaitė). Bandyti atpasakoti ar išgryninti trumpą siužetą būtų vargu ar įmanomas darbas – detalių spektaklyje daug, o veiksmas grei-tas, dinamiškas ir nelinkęs į ilgės-nes pauzes.

Stebint tai, ką lengviausia būtų pavadinti karštinės sapnu, nesunku Ström-grenui pavydėti vaizduotės, regis, niekad nesudūrusios su sa-vecenzūra. Savo vietą spektaklyje atranda netipiniai narkotinių m-džiagų gamybos būdai, meilė ir jos trikampiai, religiniai motyvai, ateivai ir viena kita alternatyvi realybė, o kaspinėli ant viso to užriša fak-tas, kad veikėjai bendrauja bepras-miška, tik jų pasaulyje egzistuojan-čia kalba. Dažniausiai Ström-greno spektakliuose kalba judesys, tačiau šiame kūrinyje choreografinių ele-mentų beveik nėra.

„Ruletėje“ besisukantis scenos ratas tampa ne tik dinamiškai pa-sitelkiama, kino filmo montažą primenančia priemone, bet ir už-burto rato, rutinos bei priklausomybės, iš kurios sunku ištrūkti, įvaizdžiu. Vis dėlto justai, kad į veiksmą varančią priklausomybės temą buvo pasirinkta nesigilinti. Problemės spektaklio siužetinės linijos – priklausomybė nuo nar-kotikų, sunkumai norint iš jos ištrūkti, bandymas užgniaužti ir nuneigti savo seksualinę orientaciją – lieka

Rytis Saladzius ir Rimantė Valiukaitė spektaklyje „Ruletė“

D. MATVEJEVO NUOTR.

paviršutiniškos ir pasibaigia vos prasidėjusios, savo kibirkštėmis tik pakurstydamos komedinių spektaklio pagrindą. Ström-grenas nesima-analizuoti ar skatinti žiūrovo bent trumpam susimąstyti apie šias proble-mas, o lieka prie lengvos, greitos ir nieko iš žiūrovo nereikalaujančios komedijos.

Jei grįžtume prie nugirsto po-kalbio, spektaklio siužetas grei-čiausiai ir turėjo tapti ta vieta, apie kurią rašant kritikai reikėtų šautis, nes ką galima pasakyti apie painų anekdotą, iš kurio juokiesi nelabai žinodamas kodėl? „Ruletė“ ilgiau reflektuojant anekdoto poveikis blėsta ir neišvengiamai esi priverstas pažvelgti į jo turinį, tačiau ne-manau, kad šįkart gėlmės trūkumas

yra smerktinas. Žvelgiant paprastai, scenos komedijas galima sutraukti į du tipus – tokias, kurios mus juo-kina, tačiau kartu, pasinaudojusios žiūrovo nusiginklavimu, palieka jo sąmonėje turinio apmąstymams, ir tokias, kurios renkasi tik juokinti. Nors daugiau simpatijų jaučiu pirmo tipo komedijoms, nemanau, kad antrojo yra blogesnės ar kad jas išvis derėtų lyginti tarpusavyje.

„Ruletė“ – dinamiška ir formos atžvilgiu „tvarkinga“ komedija, smagi vakaro pramoga, jei norite nuėję į teatrą atsipalaiduoti ir ne-mąstyti. Gal tik keliaudami namų link su kitais žiūrovais pasidalinti išpūdziais apie juokingus momen-tus arba pagailėti kritikų.

Atkurti pusiausvyrą

Apie tarptautinį šiuolaikinio cirko festivalį „Helium '23“

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Pirmą kartą cirko žiūrovas manyje atsibunda kiekvieną rudenį arba kiekvieną kartą nusprendus apsilankyti bet kokiame šiuolaikini-cirko reiškini pristatančiame festivalyje. Ne išimtis ir šių metų „Helium“. Rugsėjo 5–10 d. Vilniuje vykusio tarptautinio šiuolaikinio cirko festivalio afišoje išvydusi belgų trupės „Side-Show“ pavadinimą nenumaldomai įtikėjau dviem pasirodymams į Vilnių sugrįžiant ugnies ir špagų rijikus, peilių į gy-vąjį taikinį svaidytojus, ant vinių gulinčius, kardų ašmenimis laipio-jančius, nepakeliamų svarmenų sle-giamus akrobatas ar bent jau mažų mažiausiai *human freak show* pa-baisas. Tuščios viltys – šiųmetis fes-tivalis pasistengė maksimaliai mus apsaugoti nuo menkiausio susijau-dinimo išgyvenant cirko arenoje-scenoje stebimą akivaizdų pavojaus žmogaus gyvybei, išgąščio, atjautos, pasąmoninio noro, kad *tai* atsitiktų, iliuzinį fenomeną.

Bet tuo juk ir nuostabus šiuolai-kinis cirkas, priverčiantis kiekvieną iš mūsų pasiryžti savo pirmą kartą cirko žiūrovą, tą kraugerišką, ma-žai kuo nuo primityvaus žinduolio besiskiriančią padarą, įsakmiai pri-rišti prie būdos, o patiems pakilti į daug aukštesnių, humaniškesnių

šiuolaikinio meno filosofinių ka-tegorijų lygį arba tiesiog išmokti džiaugtis ir žaisti unikalia gali-mybe tapti ironiško, daugiasluoksnio, įtraukiančio meninio vyksmo dalimi. Visada labai malonu pajusti, kad šiuolaikinio meno kūrėjams aktualu mane, žiūrovę, nustebinti, nes aš, šiuolaikinio meno varto-toja, ypač vertinu galimybę išgy-venti nuostabą dalyvaudama bet kokiame šiuolaikinio meno vyksme.

Šiuo išimtinai asmeniškų krite-rijumi vertindama šiųmetį festi-valio „Helium“ programą galėčiau išskirti tik du spektaklius – jau minėtos belgų trupės „Side-Show“ pasirodymą „Portretai“ ir lietuvės Monikos Neverauskaitės bei italės Elenos Damasio būsimo spektaklio eskizą „Paces“.

Tempas, ritmas, žingsnis, eigas-tis, greitis – visa tai galima vadinti sudėtiniais pusiausvyros dinamiškumo komponentais. Kartu tai ir sudėtinės reikšmės, slypinčios la-koniško akrobatiką Cyro ratu bei žongliravimą valgomais produktais siejančio spektaklio „Paces“ pava-dinime. Vos keletą dešimtmečių šiuolaikinio cirko pasirodymuose naudojama Cyro ratą galima drąsiai vadinti didžiąja šios scenos menų srities viltimi ir realia ateities pers-pektyva. Ypač jei suvaldyti šį su-dėtingą instrumentą ir toliau ryšis tokios artistiškos ir charizmatiškos

menininkės kaip Neverauskaitė ir Damasio.

Šiek tiek deklaratyviai šiuolai-kinio cirko bei vizualiųjų menų jungties ieškojusioje „Helium“ programoje naujai susibūrusios šiuolaikinio cirko trupės „Accompany ME“ būsimo spektaklio eskizas pasirodė autentiškiausias ir išskirtinis talentingos vaidybinės, žaidybinės partnerystės, organiškų reakcijų ir preciziško techninio atlikimo derme. Dviejų cirko artistų ryžtas visiškai įveiksminti mažytę „Menų spaustuvės“ Kišeninę salę, leisti sau mėgautis čia pat esančio žiūrovo reakcijomis, partneryste ir net akrobatinio numerio atlikimo netikslumą paversti charakteringa sceninio vyksmo detale vertas ypatingos atidos ir ištis didelių šiuolai-kinio lietuviško cirko vilčių.

Tokia naujojo cirko viltimi ir net sėkmės istorija globaliame, pasau-liniame kontekste drįsčiau pava-dinti tarpdisciplininius pasirody-mus kuriančio meninio kolektyvo „Side-Show“ veiklas. Jų „Helium“ festivalyje pristatytame vyksme „Portretai“ („Portraits“) naudojama unikali vienietinio atspaudu – mo-notipijos – kūrimo technika tapo savotišku kokybės ženklu, garan-tuojančiu, kad du vakarus Vilniaus teatro „Lėlė“ Didžiojoje scenoje rodytas spektaklis išliks vieneti-niu, nepakartojamu, unikaliu ir tik

Sanderis De Cuyperis spektaklyje „Portretai“

D. PUTINO NUOTR.

mūsų, to vakaro žiūrovų, išgyventu vyksmu. Šiame pasirodyme ste-bime lygiaverčių, vienodai svarbių bei reikšmingų kūrėjų bendrystę. Dramaturgo Vincento Focquet, režisieriaus Quintijno Ketelso, daili-ninkės Aline Breucker, akrobatės Camille Paycha, žonglieriaus San-derio De Cuyperio ir kitų užduotis iš esmės buvo užfiksuoti 2021 m., kai siautė pasaulį paralyžiavęs ka-rantinas, metodiškai tebekuriančio, bet visiškai nuo publikos atriboto cirko menininko būsenas.

Scenoje dirbanti dailininkė Breucker intensyviai fiksuoja kiekvieną judesį, mimiką, kūno fragmentus, nesustodama nė akimirkai, – tai ir yra faktiškai in-tensyviausia sceninio vyksmo dalis. O cirko profesionalams čia lei-džiama sulėtinti ritmą, prisidėdami prie dailės kūrinių atsiradimo pro-cesų, dalindamiesi savo gyvenimo istorijomis, atlikdami minimalią profesinių pasirodymų judesių se-riją jie tampa gyvu meno kūriniu,

galinčiu scenoje drąsiai sudaužyti arba paversti žongliravimo įrankiu bet kokią savo skulptūrinę kopiją.

Priversto atsisėsti ir sustingus papozuoti dailininko teptukui ir priekabiems žiūrovų žvilgsniams cirketo artisto kūnas pradeda jausti skausmą – tai autentiškas spek-taklio akrobatės prisipažinimas. Akivaizdu, šios scenos menų sri-ties kūrėjų prakeikimas arba pa-laima – būti nuolatiniame judesyje, siekti jo tobulybės, balanso, pu-siausvyros ir atlikimo tikslumo. Dar vienas „Portretuose“ nuskambėjęs žodinis išpažinimas; „Jei žongliruojant nukrinta vienas iš mano kėglių, jaučiuosi taip, lyg būtų sudužusi da-lėlė manęs.“ Galėčiau paliudyti, kad mano šių „Portretų“ žiūrovinė patirtis teigia priešingai – kiekviena minutė šio sceninio veiksmo veikė harmoningai, prilygo meninei, žai-dybinei, medityvinei praktikai, leidžiančiai susigrąžinti per pas-taruosius metus gerokai primirštą žmogiškosios pusiausvyros jausmą.

Derlingas keramikos ruduo

Latvijos keramikos bienalė „Neramūs vandenys“ Marko Rothko meno centre Daugpilyje

LIJANA ŠATAVIČIŪTĖ

Apie ryšius

Rugsėjo 8 d. Daugpilio Marko Rothko meno centre atidaryta 4-oji tarptautinė Latvijos keramikos bienalė „Neramūs vandenys“ (*Troubled waters*) Peterio Martinsono prizui laimėti. Parodą nuo 2016 m. rengia Latvijos šiuolaikinės keramikos centras su Rothko meno centru. Priminsime, kad bienalėje renkami laureatai Latvijos ir tarptautinėje kategorijose, jie dalijasi 20 tūkst. eurų prizinių fondą. Peteris Martinsonas (1931–2013) – iš Daugpilio kilęs garsus latvių keramikas, kurio kūrybinis palikimas saugomas Rothko meno centro Martinsono namų galerijoje.

Šiemetinės bienalės, pasižyminčios turininga programa ir parodomis Daugpilyje bei Rygoje, lankytojus pasitinka plakatas su lietuvės Agnės Šemberaitės kūrinio „Neramūs sapnas“ fragmentu. Jis kaip logotipas pasirinktas ir Rothko meno centro rudens sezono pristatymui. Agnė – 3-iosios Latvijos keramikos bienalės (2021) „auksinio“ prizo laimėtoja tarptautinėje kategorijoje – šiųmetėje bienalėje surengė asmeninę parodą.

Patekti į bienalę – jau įvykis menininko profesinėje karjeroje. Vienintelis tokios apimties keramikos renginys Rytų Europoje pakylėjo Latvijos keramikos meną į tarptautinių lygmenį. Daugpilio bienalė pritraukia garsių menininkų, vertinant kūrinius dalyvauja žinomų Europos keramikos centrų atstovai. Šiais metais varžėsi 685 pretendentai iš 71 šalies, tarptautinė vertinimo komisija atrinko 64 autorius (eksponuojami 59), tarp jų Eglė Einikytė-Narkevičienė, Mileną Piršteliene, Rūtą Šipalytę ir Lietuvai bei Norvegijai atstovaujančią Rūtą Pakarklytę. Visos autorės – pripažintos menininkės, tarptautinių parodų finalininkės ir laureatės, priklausančios dabarties lietuvių keramikos branduoliui. Apėmė pasididžiavimas išgirdus šių metų žiuri sprendimą skirti „auksą“ tarptautinėje kategorijoje Milenai Pirštelienei. Lietuvių kūryba čia vertinama. 2018 m. bienalėje bronzos apdovanojimą pelnė Rūta Šipalytė.

Su Marko Rothko meno centru lietuvių keramikus sieja glaudūs ir šilti ryšiai. Meno skyriaus vadbininkas ir bienalės kuratorius Valentinas Petjko – dažnas svečias Lietuvoje. Centras bendradarbiauja su Panevėžio miesto dailės galerija, organizuoja keramikos simpoziumus, kaupia šios dailės šakos eksponatus. 2018 m. minint trijų Baltijos šalių valstybingumo šimtmečius, Daugpilyje surengta lietuvių keramikos ekspozicija iš Panevėžio

Sanita Ābelīte, „Už veidrodžio“ (Latvija, aukso apdovanojimas). 2023 m.

miesto dailės galerijos rinkinio, o Rygoje – Baltijos šalių keramikos paroda. Šiuolaikinę Baltijos regiono keramiką buvo galima išvysti Rygoje ir 2021 m. Latvijos keramikos bienalės proga. 2020 m. 3-iosios bienalės metu Daugpilyje asmeninę parodą „One size“ surengė Eglė Einikytė-Narkevičienė. O 2022 m. Marko Rothko centre veikė paroda „Sakmių kambariai. XXI a. Lietuvos keramika“. Dar svarbiau, kad Rothko meno centras, formuodamas kolekcijas molio meno tradicijas puoselėjančiose šalyse (2022 m. – Pietų Korėjoje, 2023 m. – Portugalijoje, 2024 m. planuojama Italijoje, Faencoje) įtraukia ir lietuvių menininkus. Tad mūsų keramikai vis dažniau atsiduria tarptautinėse parodose ir dėl to, kad jų darbai patenka į latvio Valentino Petjko rengiamas parodas. Kuratorius prisipažino, kad latvių keramika jam būtų nuobodoka be lietuvių.

Apie bienalę

Neramūs vandenų metafora paranki mitologinei, gamtinei, ekologiškai ir egzistencinei problematikai. Raibuliuojančiame vandenyje tarsi veidrodyje atsispindi žmogaus vidinis pasaulis. Vanduo – gyvybės nešėjas, toks pat senas kaip keramika, jis suteikia moliiui plastiškumą. Keramikų santykis su medžiaga įvairus, kaip ir skirtingos jų gimtųjų šalių tradicijos bei vartojamos

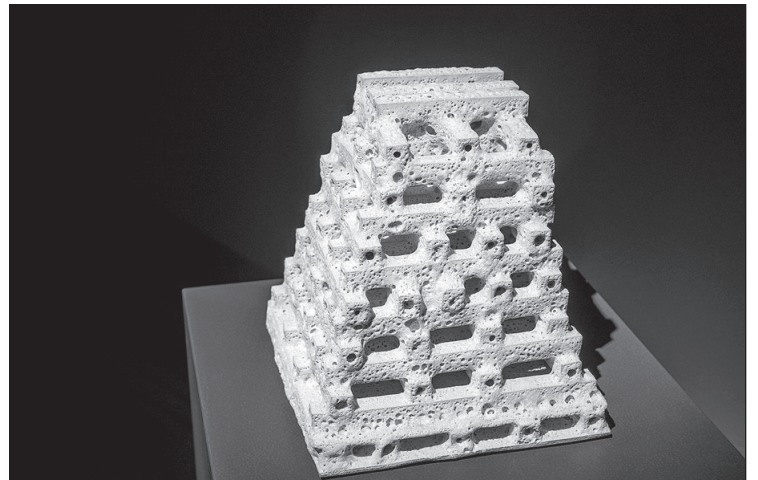

Ziven Xu, „Bonza. Ritualai“ (Kinija, sidabro apdovanojimas). 2023 m.

kalbos. Iš Europos, Azijos, Australijos ir Amerikos žemynų suburtų dalyvių kūryboje atsispindi metų metais glūdinama raiška, išsiliejanti į daugybę autentiškų balsų su kiekvienam būdingu pasakojimu. Ekspozicijoje klesti plastinės kalbos įvairovė, polinkis į skulptūrinę arba abstrakčią raišką, senųjų tradicijų gaivinimą ar polemizavimą su jomis. Apgalvotas kūrinių išdėstymas ir tinkamas apšvietimas, grupuojant artimas temas, paliekant erdvės kiekvienam darbui, padeda atskleisti autoriaus savitumą.

Įdomu susitikti su lietuvių keramika kitų šalių autorių apsuptyje. Mūsų keramikų kūryba santūri, nešokiruojanti, intelektualiai, susitelkusi į individo santykius su aplinka ir kultūra, vidinių ir išorinių transformacijų tematiką. Šipalytės „Silicio namai VI–VIII“ pasižymi minties švara, išgryninta forma ir racionalumu, derančiu su jausmiu išgyvenimu. Einikytė-Narkevičienė pabrėžia specifinį keramikos plastiškumą ir paslankumą transformuoti, prilygindama savo kūrinių vėšliai organinei formai, kartu ją numedžiagindama, suteikdama gamtai nebūdingą spalvą. Jos darbas turi bendro su Pakarklytės, kuri tęsia keramikos transformacijų paiešką, akcentuodama ekspresyvos dimatės formos tąsumą ir gyvybingumą. Piršteliens plokščių ciklas traukia akį metafizine nuotaika, jausmine įtaiga, saikingumu ir precizika. Visoms lietuviams būdingas metaforiškas mąstymas, abstraktusis pradai, kūrinio prasmės sureikšminimas.

Laureatų darbai patvirtina šiuolaikiniame keramikos mene klesintį individualumo kultą, tarpdiscipliniškumą, su abstrakčiomis formomis besipinančių figūratyvumą, polinkį į asmeninių potyrių ir istorinės atminties įprasminimą. „Aukšinio“ prizo latvių kategorijoje laureatės Sanitos Ābelītės kūrinys „Už veidrodžio“ ir specialiuoju diplomu įvertintas Jutos Rindinos žaismingas „Sėkmę lemiančių mėginių katalogas“ primena kunstkameras su grakščiais ir efektingais, tarsi nieko

Dainis Liesiņš, „Prarasto pasaulio beiškant“ (Latvija, sidabro apdovanojimas). 2022 m.

Marta Radics, „Urvo upelis“ (Vengrija, sidabro apdovanojimas). 2022 m.

DIDZIS GRODZIS NUOTRAUKOS

bendra tarpusavyje neturinčiais porcelianiniais niekučiais. Tačiau dalis latvių, kalbėdami apie dabartį, prasmės ieško archajinėje praecityje. Tarsi įstrigęs laike pasirodė „sidabrino“ laureato Dainio Liesinio atrupėjusių kontūrų zikuratas („Prarasto pasaulio beiškant“), „bronzą“ laimėjusio Haraldo Jegodziensko nugludintų formų skulptūra „Titnagas # 22“ ir Olgos Melehinės-Zolotovos instaliacija iš smėlyje įklampusių žmogaus pėdų („24 valandos prieš išnykstant“, diplomas).

Milena Piršteliene pagrindinius laurus Daugpilyje laimi antrą kartą. 2019 m. Baltijos šalių ekspozicijoje Latvijos keramikos bienalės formate šis apdovanojimas jai suteikė galimybę po dvejų metų surengti parodą Daugpilio Rothko meno centre. Jos išpūdingą ekspoziciją „Vanduo“ prieš tai buvo galima pamatyti 2021 m. Vilniuje, galerijoje „Arka“.

Piršteliens keraminių plokščių seriją „Panikos kambariai“ (2022) atsirasti paskatino prasidėjęs karas Ukrainoje. Menininkė prisipažįsta, kad televizijos ekrane šmėsčiojantys kraupūs karo vaizdai ir patirti išgyvenimai kaupėsi pasąmonėje, o vėliau išsiliejo ranka tapytose keraminėse plokštėse, kuriose jauti stingstančią įtampą ir juodo-balto dramatiškumą.

Kiti apdovanoti užsienio autoriai susitelkę į skirtingas kūrybines problemas. Prancūzas Remy Dubibe

erdvinėje kompozicijoje (diplomas) aiškinosi lengvos ir azūriškos formos galimybes, polemizuodamas su archetipiniu keramikos žemiškumu. „Sidabro“ nominantė vengrė Marta Radics sužavėjo estetiška asociatyvia geometrine kompozicija, saviškai derinančia skirtingus elementus („Urvo upelis“), o kinas Ziven Xu („Bonza. Ritualai“) – rytiečiui nebūdingu, tiesiog atvirukišku paryzietišku „fontanu“ su balandžiais. Taivaniečio Kaiting Chano kompozicijoje „Ašaros“ (diplomas) įžvelgtai, ko paprasatai tikiesi iš Rytų keramikos – meditatyvumo ir harmonijos, pagarbos medžiagai ir tradicijai. Visais atvejais laureatų statusą lėmė mąstymo originalumas ir meninės kalbos įtaiga.

Agnės Šemberaitės paroda „Baimės užkalbėjimas“

Pritemdytoje ekspozicijoje tarsi iš niekur išnyra grėsmingų vabzdžių armija, Šemberaitės surinkta iš 2019–2023 m. sukurtų ciklų ar jų fragmentų („Rem miego fazė“, „Mimikrija“, „Nemiga“). Gyvūnų pasirodymas baugina. Ekspozicija atgyja, atrodo, kad vabalai nerimastingai alsuoja, šiepią dantis, maskuojasi, sėlina prie žiūrovų. Jų nekoordinuoti judesiai ir aštrūs siluetai, metantys ant sienų keistus šešėlius, aitrūs raudonos ir žalios spalvos kūnai bei monotoniška

NUKELTA | 9 PSL.

Svetimo sapno instruktažas bemiegiams

Jurgos Barilaitės paroda „Dugnas“

MARIJA MARTINAITYTĖ

Visi visur skuba, laikas, kaip ir visa kita, brangsta, tad ilgai miegoti, o kartu ir sapnuoti tampa prabanga, bet kartais mums pasiseka, kai atsiranda galimybių, bent viena kita, tai kompensuoti ne visada suprantamų (kaip ir savų) svetimų sapnų stebėjimu. Jurga Barilaitė įsileidžia į galeriją (AV17), kuri parodos „Dugnas“ metu tampa jos sapnų fragmentų saugykla.

Žengdama per galerijos durų slenkstį dar nematau nė vieno Barilaitės darbo, tačiau su dauguma susiduriu per tarpusavyje besimaišančius ir susijungiančius garsus. Kai akys dar neklauso, ausys pradeda matyti. Tolyje vardijama veiksmožodžių seka, dainos, vienu metu primenančios ir niūniavimą, ir riksmus, bei ritmiškas, tylesnis ir kažkuo pažįstamas, bet primirštas caksėjimas susijungia į tam tikrą polifoniją. Tačiau tuoj viskas nustos maišytis ir klausydamasi bei judėdama tolyn pramerksiu akis kitos sapne, ir jutimo organai net labiausiai trikdančiuose sapnuose nebepainios savo funkcijų.

Su melodijomis, girdėtomis nuo pirmųjų žingsnių galerijos erdvėje, susijungia ir upėje plaukiojančios

bei riksmams dainuojančios šiuolaikine undine pavirtusios menininkės vaizdas. Šiai undinei nebereikia nei žuvies uodegos, nei viliokiško balso, nei mitais apipintų istorijų. Ji nieko nevilioja, nieko nebando pražudyti. Įstrigusi ekrane, vis į jį sugrįžta nešama upės srovės, vis išrėkia tą pačią melodiją taip, lyg bijotų ją užmiršti, kaip ryte pabudus užmirštami už realybę gražesni sapnai.

O šis užfiksuotas pasiplaukiojimas simboliškai prieš porą metų vyko ne bet kur, o Snovo upėje Ukrainoje – išvertus šio vandens telkinio pavadinimą, jį būtų galima vadinti sapnų ar svajonių upe. Tad ir Barilaitė šiuo atveju panirusi ne tik į vandenį, bet ir į sapnus bei svajones... Svajones apie gražesnį rytą, ar bent tokį, kuris būtų artimas dar nesugriautai vakardienai. Vieta, per kurią teka ši upė, dabar paženklinta žiaurių karo pėdsakų, apgriauta ir apleista. Ten upėse plaukiojančias undines keičia sirenos, tik jau ne mitinės. Bet man matomame ekrane Jurga vis dar dainuoja, kad nepamirštų nemiršančių sapnų, kad svajonių upės niekada nesustotų tekėti, kad ir nemigos kankinami žmonės galėtų pamatyti sapnus, kurių pramerktomis akimis nebegeba susapnuoti.

Netoli ekrano, prie kurio beveik dešimt minučių stovėjau ir klausiausi undinės dainų iš sapnų, randu pakabintą milžinišką skambiu išgyvenimo instrukcijos vardu pavadintą popieriaus lapą, kurį vėliau išeidama turėsiu perlenkti bent keturis kartus, kad galėčiau patogiai išsinešti (ir tikrai išsinešiu, nes ne tik mėgstu kaupti ne tokius jau senus reliktus, bet ir visai norėčiau bent pabandyti išgyventi). Ant didžiulio lapo ir toliau esančių projekcijų išdėstytas instrukcijas Barilaitė renka išsimėčiusias vėlgį savo sapnuose. Kartojuos, jog visi neturi laiko, tad kad konstruojamas instruktažas būtų suprantamesnis (o gal atvirksčiai – nesuprantamas ir neperskaitomas) bei visiems jo laukiantiems greičiau atsirastų, Barilaitė savo sapnų radinius, mintis ir parodos erdvėje girdimus jos skaitomus veiksmožodžius perduoda į dirbtinio intelekto rankas. Vaizdų ir tekstų generavimo programos eskižiškai ir netobulai tekstais ir vaizdiniais simboliais viską papildė, tačiau projekcijoje kitos moters veidu, tampančiu kauke, prisidengusi menininkė ignoroja dirbtinai atsiradusius užrašus bei komentarus ir skaito tik savo bendratimis užrašytus vienažodžius-nurodymus. Nuolatinį judesį skatinančius žodžius

Jurga Barilaitė, „Dugnas“, parodos vaizdas. 2023 m.

(AV17) NUOTR.

galiausiai pakeičia siūlymai nieko nedaryti ir nesilaikyti instrukcijos ar bent ją kvestionuoti, perkurti, vis iš naujo apmąstyti...

Prieš išeidama pastebiu, kad kitose galerijos erdvėje amžinai tekančias upes ir nesibaigiantį dirbtinio intelekto minčių srautą papildė nesusiję kodu lazeriu transliuojami į aklina ryškiai žalią stiklo perdirmo konteinerį. Čia kaupiami ne tik sapnai ir jais persismelkusios idėjos, bet ir banaliais dažnai tampantys žodžiai „aš tave myliu“. Jiems, kaip ir autorės sapnų eskižams, reikia minimalaus šifro – ne tik morzės kodo pažinimo, bet ir

noro patikėti, kad niekam negirdimi ir tyliai pasakomi užšifruoti bei kažkam nereikalingi žodžiai pasieks perdirmo centrą ir kažkaip pasitars.

Paroda „Dugnas“, kaip ir ankstesni Jurgos Barilaitės darbai, priklausančios tęstiniam projektui „Gyvųjų sapnai ir mirusiųjų svajonės“, kreipia dėmesį į sapnus, ieško juose vaizdinių ir skatina įvairiais, nors dažnai gana žaismingais, būdais žvelgti į mus supančias įtampas ir problemas. Čia net ir bemiegiai pradeda sapnuoti.

Paroda veikia iki spalio 12 d. galerijoje (AV17) (Totorių g. 5, Vilnius)

ATKELTA IŠ 8 PSL.

melodija su skėrių čirpimu (autorė Migloko) sustiprina tyrančią įtampą. Gyvūnų įvaizdžiais Agnė kalba apie žmogaus pažeidžiamumą ir gyvenimo įtampas, kviečia pažinti savo vidines baimes ir susigyventi su jomis. Toks požiūris turi pasaulio mene atsiradusio „gyvūninio posūkio“, t.y. žmogaus ir gyvūno santykių permąstymo, bruožų. Ne žmogus medžioja gyvūną, bet pats tampa jo auka. Parodos anotacijoje (autorė Kamilė Pirštelytė) kalbama apie Šemberaitės kūrybos daugiasluoksniškumą, kilusį iš asmeninės ir kolektyvinės patirties, kelionę žmogaus pašamonės labirintais, Sigmundą Freudą ir Carlą Gustavą Jungą, archetipinių simbolių gausą keramikės kūryboje.

Šemberaitė priklauso lūžio kartai, kuri pradėjo keramikos studijas griūvant Sovietų Sąjungai, o baigė nepriklausomybės laikais kartu su kūrybingomis kurso draugėmis Einikyte-Narkevičiene, Piršteliene, Šipalyte. Šios kartos kūrybą lydėjusius materialinius nepriteklusius ir padrikai pasiekiančias žinias iš „laisvojo“ pasaulio kompensavo begalinis noras kurti naują keramiką, plėsti vizualumo ribas, kelti jos menkstantį statusą. Šemberaitė buvo viena iš lietuvių keramikų, reabilitavusių naratyvą, priešingai

mūsų klasikams modernistams, aiškinusiems siužetiškumo keramikoje ydingumą ir pripažinusiems tik alegorinį pasakojimą. Ją traukė figūrinė plastika, savaip perkuriami pasakų ir sapnų siužetai, fantastiniai veikėjai ir mišrios būtybės. Tiesa, gyvūnija atsirado jau 9-ojo dešimtmečio reformatorių kartos (Aldonos Jonuškaitės-Šaltenienės, Noros Blaževičiūtės, kitų) kūryboje, tačiau anuomet apibendrintų formų gyvūnai reiškė kitokias idėjas ir autorių santykį su kūrybos subjektu.

Tuo metu Agnės kompozicijos priminė kamerinius pasakojimus apie Raudonkepurę ir vilką, miške pasiklydusią našlaitę ir nykštukus, karalaitę, elfus, miško dvasias. Realistiškai išpiešti veidai nė iš tolo nepanėšėjo į iki tol lietuvių keramikoje vyravusius apibendrintai stilizuotus motyvus. Menininkė daug dėmesio skyrė technologijai, suteikiančiai naujų vizualumo niuansų: varvančių žvilgančių ir matinių glazūrų priešpriešai, grafinėmis detalėmis, aukso akcentams, nevengė portretiško ir autobiografinių elementų.

Jos ciklai alsavo lyrine nuotaika, švelnia ironija, jausmingai išgyventa kasdienybė, vizionieriškumu, ribų tarp tikrovės ir sapno nykimu. Jau tada kūryboje ryškėjo siurrealumo bruožai, juk pasakų siužetai net ir suaugusįjį stebina situacijų žiaurumu. Jie suvešėjo vėliau, pradėjus lipdyti vabzdžius.

Permainas kūryboje lėmė pastaraisiais metais pasaulį supurčiusios krizės, žmonijos susidūrimas su kovo pandemija, planetos užterštumo pasekmės, prasidėjęs karas Ukrainoje. Stiprėjo vidinis

nerimas, kaupėsi baimės ir asmeninės netektys. Šemberaitės kūryboje atsirado nauji personažai vabzdžiai – drugiai, laumžirgiai, į Lietuvą užklystantys plėšrūs vabalai maldininkai su žmonių veidais. Vabzdžio kaip grėsmės simbolio pasirinkimą lėmė išskirtinė grobuoniškų vabalų išvaizda ir elgsena, nuolatinė kova dėl išlikimo ir prisitaikymas prie gamtinės aplinkos. Greta lyrinių pasakojimų Agnė pradėjo plėtoti grėsmingų gyvūnų tematiką, padedančią įprasinti savirefleksijos, egzistencijos ir pavojaus civilizacijai naratyvus. Menininkės kompozicijos neturi tikslo gąsdinti, greičiau slepia keliaprasmes potekstes. 2021 m. Latvijos keramikos bienalėje „auksą“ pelnusi kompozicija „Mimikrija“ iš tolo atrodo kaip žydingas orchidėjų sodas, tik prisiartinę išvysti mėsingas širdis su pulsuojančiomis venomis. Subtilus grožis ir reali tikrovė yra visai greta. Agnė teigia, kad jai patinka derinti gražų–baisu priešybę, gal dėl to, kad realybėje gėris ir blogis neatsiejami.

Agnės Šemberaitės kūrybos vertę lemia originalūs ir aktualūs sumanymai, raiški forma, metaforiškas mąstymas ir darbuose įprasminimas jausminio bei egzistencinio turinio gylis.

Paroda veikia iki 2024 m. vasario 18 d. Marko Rothko meno centras Daugpilyje (Mihaila iela 3, Daugpilis, Latvija)

Agnės Šemberaitės parodos „Baimės užkalbėjimas“ fragmentas

Didzis Grodzis nuotr.

Iš Nidos dienoraščio

Tarptautinis fotografijos simpoziumas

AGNĖ NARUŠYTĖ

Pirma diena

Nida sustingusi laukia mūsų. Jūra – kaip stalias. Ir dangaus nėra, tik dvi tuštumos abipus smėlio juostos. Vandens temperatūra – 21 laipsnis. Anksčiau rugsėjį išsimaudyti būdavo drąsu. Dabar visi šoka į vandenį gaivintis nuo karščio.

Fotografijos parodos kabinasi, kur gali. Lenko Michała Siareko nuotraukos „lipa“ laiptais į Thoma Manno muziejų. Jis čia atvyko tarptautiniame konkurse laimėjęs rezidenciją – tyrinėti Nidos švyturį. O fotografijose – Norvegijos žvejų kaimelio šviesos. Antono Lukoszevieze paroda išsitemo ant pusės sienos Kuršių nerijos istorijos muziejuje. Tai lyg žvilgsnis iš dangaus į protėvių žemę Lietuvoje. Iš jos nebeliko net prisiminimų, bet jie tarsi šmėkščioja pro spalvos pliūpsnius, „užtėkštus“ ant fotopopieriaus pro išgraviruotas plokštumas leidžiant skirtingų spalvų šviesą.

Įteikiama Neringos miesto mero premija Gintautui Trimakui už „Išėjimus“ prie jūros. Tada visi skuba į Mizgirių menininkų namus, kur eksponuojamas Svetlanos Baturės atrasto fotografų Antano ir Juozo Giedraičių archyvo fragmentas. Apie tai ji dar papasakos. O mes – dvi fotografės ir dvi kuratorės – ilgai supamės ant ilgųjų sūpynių, kol visi kažkur dingo. Tikriausiai – į atidarymą „Zuikio daržė“, kur groja lenkų grupė „Eternal Shipping Ltd.“

Antra diena

Per pusryčius Ieva Rutė visus girdė arbata. Atsisakiau – dar pakens paskaitas.

Prisiminėm fotografijos praeitį. Sudėjau beveik du šimtus metų Vilniaus atvaizdų į greitai prabėgantį „filmą“. Prancūzijos nacionalinės bibliotekos archyvistė Dominique Versavel pasakojo, kaip sovietmečiu pildėsi jų kolekcija. Ypač daug darbų siuntė Aleksandras Macijauskas – ne tik savo, bet ir kitų. Tik savo daugiau: biblioteka turi 571 jo fotografiją, 210 Algimanto Kezio ir 152 Antano Sutkaus, o kitų – vidutiniškai po 40. Yra toje kolekcijoje ir dvi moterys – Violeta Bubelytė ir Milda Drazdauskaitė. Vos po keletą darbų.

Neringa Bumblienė „nutrūko“ nuo fotografijos ir pasakojo apie Lietuvos paviljono kuravimą

2022 m. Venecijos bienalėje. Tuomet Robertas Narkus fermentavo kanaluose nurašytus dumblius ir gamino intuityvios eliksyrą. Bet gurmaniškus planus sugriovė karas. Sulaikę kvapą klausėmės Neringos prisiminimų apie pastangas uždarinti Rusijos paviljoną, auginti palaiškumą Ukrainai. Pamažu susvokėme, kaip atitolome nuo tų bausių dienų.

Jūros nemačiau, nes po pietų skaičiau paskaitas Vilniuje likusiems studentams. Spėjau išgirsti pusę latvio Alnio Staklės pasakojimo apie sukarpytos tikrovės „švelnias apokalipses“.

Vakare virš marių žaibavo, bet vis tiek vaikščiojau, kol sutikau Eriką ir Alvydą. Ragavom jo gaminto alaus „Joninių laužas“. Marias vis apšviendavo dangaus blykstė – perkūnas tyliai fotografavo aštrias bangeles.

Trečia diena

Vėsesnė, apsilvilkau švarkelį. Monika Krikštopaitytė tęsė autoportretų temą, nes vis atranda kitoniškų. Štai du muziejininkai – Vadimas Šamkovas ir Vilma Šileikienė. Vilma fotografuodama Prano Gudyno centre restauruojamus darbus vis kyšteli balto popieriaus lakštą, kad suvestų spalvų balansą. O rėmintojas Vadimas persikelia į kūrinių erdvę, tampa personažu. Apie autoportretus kalbėjo ir Marija Martinaitytė, analizuodama Veronikos Šleivytytės bei Mildos Drazdauskaitės kūryboje besireiškiantį moters žvilgsnį. Jo esmė – atsiskyrimas būti tik fotografijos objektu įžūliai pozuojant, žvelgiant žiūrovui į akis. Drazdauskaitė šalia Šleivytytės atsirado išleidus Dalios Mikonytės sudarytą jos knygą. Ten publikuojami jos fotoalbumai, kur ji viename atvarte prisistato kaip kiaušinė, kitame – kaip kareivė, trečiame – kaip mieganti gražuolė. Matyti, kad ironizuoja fotografijos kanonus ir grandus.

Nuolat simpoziumuose aptariamo Valentyno Odnoviuno kūryba šįkart tapo Tomo Pabedinsko paskaitos tema. Jis rodė kalinių gultus, kurių paviršiuose įsitrynė kūnų pėdsakai ir atplaišos. Ir kalbėjo apie panoptikumą – Michelio Foucault aptartą piliečių elgsenos valdymo

žvilgsniu prototipą. Bet matomumo galia grįstų institucijų idėja buvo visuomenės gerinimo projektas. Odnoviuno estetiški objektai, priešingai, pilni brutalaus susidorojimo, kankinimų, prievartinės mirties įrodymų.

Jūros vėl nemačiau, nes... paskaita „Vilniuje“.

Penktą valandą visi susirinko klausytis olandės Daphne van de Velde. Ji fotografuoja savo odą, lanksto nuotraukas, plėšo ir formuoja trimačius kvazikūnus kaip sumaitotas meilės liekanas. O Niukasle prie Taino gyvenanti fotografė Janina Sabaliauskaitė kuria intymius moterų meilės aktus, jiems nusirengia ir pati, kartu su partnere žaidžia. Savo prisistatymą ji baigė LGBT+ bendruomenės deklaracija, reikalaujančia mums įprastų teisių – kurti šeimas, auginti vaikus.

Po tokios kulminacijos tegalėjo būti epilogas. Bet Dariaus Žiūros paskaita įtraukė į kitą orbitą. 2005 m. jis fotografavo kaimo mergaites. Jos pozuoja susikaupusios, tarsi nuo to priklausytų ateitis. Po penkiolikos metų menininkas vėl jas susirado – nauji portretai liudija, kaip jų kūnus keitė ne tik laikas, bet ir likimas.

Prieš jo filmo „Gustoniai Gustoniuose“ peržiūrą nubėgau prie jūros. Jau kildama mediniu takeliu pamaniau juodas žmonių statulas. Tarp jų įsispraudžiau ir oranžinis šviesulys įsmuko už horizonto. Jūra siautėjo.

Ketvirta diena

Ji prasidėjo Skaidros Trilupaitytės pasakojimu apie „Pirmą pradi dangų“ – tai Artūro Railos 2002 m. videofilmas, vizualizuojantis 1980 m. danguje jo regėtus šviesulius. Kas tai buvo? Ar vaizdas ką nors įrodo? Dabar juodosios skylės nuotrauka sugeneruojama iš duomenų ir jos tikrumą patvirtina konferencijos. O dangus ir toliau pirmą pradiškai teberodo stebuklus, kuriuos patvirtina popiežius. Du tikėjimai, nuotraukose abiejų ženklai vienodai akivaizdūs, bet reikšmės nesuderinamos.

Paskui Natalija Arlauskaitė analizavo Aistės Kirvelytės tapybos santykį su medijomis. Proga – ką tik

Michał Siarek, „Vidinė šviesa“

pasirodžiusi menininkės knyga. O fotografės Svetlanos Baturės tyrimas panėšėjo į detektyvą. Skambutis, rekonstruojamas namas Žaliakalnyje, ten rasti stiklo negatyvai, palėpė, laišakai. Galiausiai – patvirtinta Giedraičių autorystė. Du broliai tarpukariu dalyvavo fotomėgėjų parodose, dokumentavo savo gyvenimą. Sovietų kariuomenei artėjant prie Lietuvos, jie emigravo į Ameriką, o trečias brolis liko ir buvo nušautas čia jau šeiminingavusių vokiečių.

Vakare olandė Claudia Heiner-mann tarsi tęsė Baturės pasakojimą. Pradėjo nuo vilko vaikų – sugriauto Karaliaučiaus našlaičių, kurie per miškus patraukė „į Lietuvą“. Paskui Claudia vyko prie Laptevų jūros. Rinko į tas atšiaurias vietas išvežtų Baltijos šalių moterų ir vaikų istorijas. Jos knygoje – portretai, peizažai, archyvinės nuotraukos ir pasakojimai, kuriuos sieja vienas motyvas: šeimoje vengta apie tas patirtis kalbėti.

Jau minėtas Antonas Lukoszevieze – lietuvis ir anglas, violončelininkas ir konceptualus menininkas – prasklaidė momento dramą linksmais portretais. Keista, bet siūlant draugams „ką nors daryti“ netyčia susikuria gelmės pojūtis. Mergina fotografuojasi ant akmenų tvoros, kad atrodytų aukštesnė. Smuikininkė įlipa į vonią su savo smuiku. O vienas dėdė „nieko nedarė“ ir tai tampa pareiškimu.

Trečiasis prelegentas – prancūzas kolekcininkas Thomas Sauvinas. Gyvendamas Kinijoje jis sukito prekeivį, išmestus negatyvus mirkydavusį rūgštyje, kol likdavo tik sidabro nitrato grūdėliai. Sauvinas pradėjo iš jo pirkti negatyvus kilogramais. Iš pradžių mėgėjiškos nuotraukos jį trikdė banalumu, bet ilgainiui pasikartojimai ėmė intriguoti ir pamažu atsirado knygos, pasakojančios apie kinų visuomenės kaitą nuo 1985 m., kai daugelis įsigijo „mulines“, iki 2005-ųjų, kai jas išstūmė skaitmuo. Į cigarečių dėžutę sutilpo knyga apie vestuvių ritualą su cigaretėmis. Yra knyga apie moteris, kurios fotografuojasi prieš išgyto šaldytuvo. Ir knyga-labirintas, kurio „kambariuose“ randi fotografijas kaip saldinius advento kalendoriuje. Vakare parodęs dokumentinį filmą, Sauvinas atsakinėjo į klausimus, kurie išsibaigė gal tik 22:37.

Penkta diena

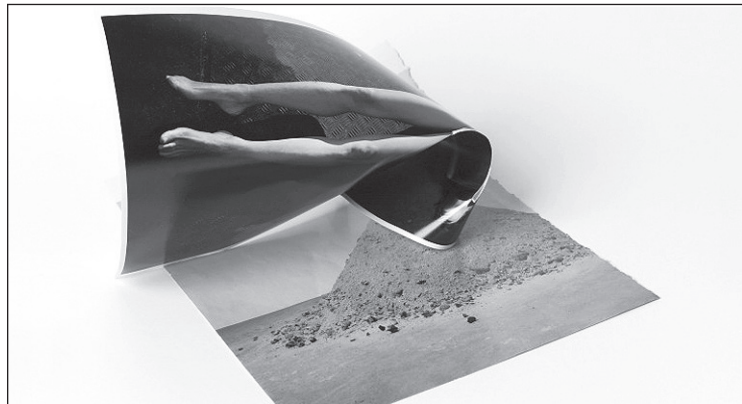
Vienas Nidos hitų – Agnė Gintalaitė paskaita apie dirbtinio intelekto panaudojimą kuriant fotografiją. Ji paragina DI kai ką įsivaizduoti atsispiriant nuo jos vaikystės nuotraukų. Keletą tokių darbų jau matėme vakarykštėje konkurso finalininkų darbų peržiūroje (gitara akompanuojant Gyčiui Skudžinskui). Tik reikia sugalvoti gudrų paraginimą, kad išvengtum saldaus „metastiliaus“. Ir kaip tik čia humanitarai nugali „technačius“.

Paskui lenkas Franekas Ammeris rodė performatyvias fotoknygas, kurios reikalauja veiksmo. Pavyzdžiui, jo surengtose parodose gali išbandyti „knygomatą“, iš kurio imi vieną po kitos knygeles ir vartai. Viena buvo sukurta ekrane (jis nu-fotografuotas) skaitant H.G. Wells novelę „Laiko mašina“ ir stebint, kaip senka kompiuterio baterija.

Vilma Šileikienė ir Eglė Piščikaitė teisinosi, kad jų tarpukario fotografijos tema iškrinta iš konteksto. Prano Gudyno restauravimo centre joms teko dirbti su keliolika atspaudų iš Adomo Varno sudaryto kryžių fotografijų rinkinio. Restauratorės kruopščiai nulupo spalvotą popierių nuo rūgštaus kartono, išplovė ir vėl priklijavo prie muziejinio kartono. Pačios fotografijos neres-tauruojamos, nes nežinia, kaip elgsis jų chemija.

Po „didžiojo Nidos turo“ (jūra, miškas, kopos, nuo vėjo pasiutusios marios) pavėlavau į Dovilės Dagienės paskaitą apie fitografiją – žydų vaikų atvaizdus, kuriams pasitelkiant chlorofilo reakciją į šviesą. Prieš Ievos Baltaduonytės pasakojimą apie „išrautus“ emigrantus priėjo Ieva Rutė, išsiėmė du puodelius, įpylė taivanietiškos ulongo arbatos. Pirmąjį puodelį išmaukiau iškart. Paskui sąmoningai lėtinau veiksmą, po truputį siurbčiojau Elenos Grudzinskaitės ir kanadiečio Michelio Campeau paskaitas.

Štai ir pabaiga. Vėl plojome Vilmai Samulionytei ir jos talkininkams už įtraukiančią tarptautinę programą. Uždarymas – „Zuikio daržė“. Grojo Vladas Dieninis, o mes laukdami picų gurkšnojome alų. Atėjo Ieva Rutė ir davė mudviejų gertos arbatos nuotrauką su užrašu „arbata per paskaitą paskutinę dieną“.

Daphne van de Velde, iš projekto „Apie mane ir tave“

Kur dingio rokenrolas?

Nauji filmai – „Yesterday“

ELENA JASIŪNAITĖ

Režisieriaus Audriaus Juzėno dokumentiniame filme „Yesterday“ (Lietuva, 2023) skambančios istorijos prašyte prašosi būti išsaugotos ir papasakotos naujai. Kiek romantizuotos, kupinos idealizmo, jaunatviško maišto, jos kursto kinematografinę fantaziją: kad ir žymūs pasakojimas apie neoficialų roko festivalį „Žirmūnų“ restorane surengtus studentus ir juos persekiojančius, iš kailio besineriančius KGB agentus – nors imk ir kelk netik į dokumentikos, bet ir į vaidybinių kino ekraną. Deja, po labai savalaikio Raimundo Banionio filmo „Vaikai iš „Amerikos“ viešbučio“ (1990) šios istorijos taip ir liko kažkur kultūrinės atminties paraštėse.

Filmai apie muzikos ir režimo koliziją (arba tiesiog apie tai, kaip rokas sudrebino SSRS pamatus, net jei tai viso labo savotiška mitologema) nėra naujiena. Prieš dešimtmetį jau stebėjome Giedrės Žickytės „Kaip mes žaidėme revoliuciją“ – pasaką apie dainuojančią revoliuciją, kurioje muzika tapo atsaku per minias važiuojantiems tankams. Su „Yesterday“ Juzėnas žengia atgal

į 7-ąjį dešimtmetį, kai nauja karta, ateityje stovėsianti prie barikadų, svajojė apie ilgus plaukus, elektrines gitaras ir į save gėrė per radiją pasigirstančius roko muzikos garsus.

Režisierius žiūrovą įtraukia į beveik du dešimtmečius apimančią istoriją. Jai papasakoti, pasidalinti savo prisiminimais jis surinko būrį to laikmečio muzikantų – tai, kad pavyko juos pakalbinti, yra didžiulis šio filmo kūrėjų nuopelnas. Greta pačių muzikantų galima išgirsti jų artimųjų, muzikos istorijos mėgėjų ar tiesiog amžininkų komentarus (nors be visų pastarųjų filmas nebūtų buvęs skurdesnis). Iš pradžių viskas atrodo net per chaotiška: vienus veidus tuojau keičia kiti ir net nebeįsimeni pavardžių, skamba vis naujų grupių pavadinimai, pasakojimus lydi krūvos koncertų ir renginių – lengva paskęsti informacijos gausoje. Vėliau visi fragmentai po truputį ima gulti į vientisą vienos kartos portretą, ir darosi aišku, kad būtent toks yra filmo režisieriaus sumanymas – parodyti fenomenalų reiškinį, kai kiekviename Lietuvos mieste ir miestelyje masiškai ėmė kurtis roko (rokenrolo, bigbyto, vokalines instrumentines muzikos – kaip bepavadinsi) grupės.

Nemenkas iššūkis, kilęs filmo kūrėjams – vaizdinės ir garsinės medžiagos trūkumas: daugelio grupių garso ir vaizdo įrašų arba neišliko, arba jie niekada net neegzistavo (dėl to kelias sekundes Raimondo Vabalo filme „Birželis, vasaros pradžia“ ar Roberto Verbos „Šimtmečių godose“ pasirodančių jaunimo muzikos grupių kadrai yra kone aukso vertės). Garso takelio spragas filme organiškai, neišsiokdama užpildo kompozitoriaus Tito Petričio muzika.

O norėdamas iliustruoti „kalbančių galvų“ pasakojimus režisierius gręžiasi į archyvus. Svarbiausias čia tampa montažas kuriant asociacijas tarp parinktos archyvinės medžiagos ir skambančių liudijimų. Nekyla abejonių, kad „įvaizdinti“ pasakojimus – labai sudėtingas darbas. Vis dėlto archyvinė medžiaga – klastingas dalykas. Kartais filme ji puikiai „suskamba“, leidžia žiūrovui kartu su pasakotoju išgyventi istoriją, nusikelti į laiką, kuriame gal net negyveno, – kaip kad pasakojimą apie telefonų detales, reikalingas gitarų gamybai, iliustruojant kino kronika apie sulaužytas telefonų būdeles. Vis dėlto dažniau archyvinė medžiaga tėra

„Yesterday“

sausa iliustracija – nors taip norėtųsi dramaturgijos – arba net kelias klausimų (suprantu, kad filmui labai reikėjo džinsų reklamos, bet joje matome Bradą Pittą).

Nors pasakotojų akys neriant į prisiminimus spindi ir ekrane jie, regis, net atjaunėja, „Yesterday“ paradoksalus tas, kad, nepaisant puikių istorijų, filmui apie rokenrolą labiausiai ir trūksta rokenrolo – laisvės, apie kurią taip svajojė filmo personažai. Negalima pykti ant politinės filmo gaidos, nes ji neišvengiama: pasak sociologų, protestų bangos prieš autoritarinius režimus ar karą (atsižvelgiant į sociopolitines aplinkybes) vilnijo tiek Vakaruose, tiek SSRS ir buvo išskirtinis šios kartos bruožas. Tačiau pernelyg atkakli politizacija visada pavojinga, ir atrodo, kad grėsmingais kadrais

prasidėjęs filmas patį režisierių įkalina jo iš anksto sukurtame leitmotyve – virš kasdienybės iškytančioje istorijoje apie jaunuolių su savadarbėmis gitaromis kovą prieš imperinį blogį. Pritrūksta erdvės pačių personažų pasaulėvokos atskleidimui, įsiklausymui į jų pasakojimus, improvizacijai. Tai apriboja galimybę filmo personažams kurti savo pasakojimą, samprotauti, verčia kalbėti istorinėmis klišėmis – personažai nejučia tampa įrankiais. „Yesterday“ padeda pamatus skleisti svarbiai istorijai, dokumentuoja pasakojimus, kurie daliai žiūrovų sukels nostalgiją, dalis juos išgirs pirmą kartą (ir tai jau yra filmo laimėjimas), tačiau atsakymų į klausimus apie kartą ir pasaulį, matytą jų akimis, dar teks palaukti.

Jo nusikaltimas

Nauji filmai – „Mano nusikaltimas“

NERINGA KAŽUKAUSKAITĖ

Tarpukario Paryžius, 1935-ieji. Dvi jaunos draugės Madlena (Nadia Tereszkiewicz) ir Polina (Rebecca Marder) glaudžiasi šaltame skurdžiam butuke ir net už tokį neišgali sumokėti nuomos. Jos svajoja apie gražų gyvenimą, bet kol kas sulaukia tik buto šeimininko, grasinančio išmesti į gatvę, apsilankymo. Polina – advokatė, tačiau klientų nėra. Madlena – aktorė, tačiau vaidmenų negauna. „Aš bloga aktorė, tu bloga advokatė. Mūsų niekas nemylī“, – tokia jų situacija, taikliai nusakyta Madlenos.

Galiausiai sužiba viltis – žinomas teatro prodiuseris Monferanas kviečiasi Madleną į namus, ji tikisi gauti didelį vaidmenį. Tačiau prodiuseris tepasiūlo statistės pasirodymą ir už tą dar nori seksualinių paslaugų. Madlenai pasiseka nuo priekabautojo pasprukti, bet grįžus namo laukia dar vienas nusivylimas. Ją aplanko mylimasis, turtingo tėvo sūnus, už kurio ji mieliai ištekėtų. Deja, jis mato Madleną tik kaip savo meilužę, o vesti ketina milijonieriaus dukrą, kad sutvarkytų finansinius reikalus, nes tėvas neduoda pinigų išlaidavimui. Iš nevilties ir

sielvarto belieka tik nusišauti... Į save nutaikiusi ginklą, Madlena, kaip tikra aktorė, stovi prieš veidrodį... Bet Polina sugeba nukreipti Madlenos mintis kita linkme – gal geriau suvalgom po skanų sumuštinį, kurį šiandien pavyko gauti, ir eime į kiną ieškoti paguodos.

Kine rodomas Billy Wilderio filmas „Blogio sėklos“, kur rutuliojasi įtraukianti nusikaltimų, pateisinamų gerais ketinimais, istorija. Į panašią situaciją netrukus įsisuks ir abi merginos. Grįžusias iš kino jas aplanko kriminalinės policijos inspektorius. Pasirodo, savo namuose rastas nužudytas Monferanas. Paskutinė su juo bendravo Madlena. Ji tampa pagrindine įtariamąja šioje, kaip dabar sakoma, rezonansinėje byloje.

„Mano nusikaltimas“ („Mon crime“, Prancūzija, 2023) persmelktas meilės ir tikėjimo kinu, pagarbos jo kūrėjams. Sinefilškų užuominų čia knibždėte knibžda, beje, jų daug ir visoje François Ozono kūryboje. Šiame filme jis tiesiog virtuoziškai, žaižaruojančiai tuo žongliruoja. Lengvai, linksmai, galantiškai, kaip ir dera tikram meistriui.

Ozonas nusilenkia legendinei prancūzų kino aktorei Danielle Darieux, kuri, beje, dar spėjo nusifilmuoti ir jo ankstyvame filme

„8 moterys“. Naujausiame režisieriaus filme skamba kelios jos atliekamos dainos, ji vaidina ir jau minėtame Wilderio filme, pagal filmo siužetą – dalyvauja aktorių atrankose, į kurias vaikšto Madlena, ir ši sako: „Būčiau žinojusi, kad tas vaidmuo skirtas Darieux, net nebūčiau ėjusi į atranką.“ Filme skamba aktorės citatos.

Režisierius atiduoda pagarbą ir Ernstu Lubitschui komedijoms. Mirkтели savo mylimam vokiečių režisieriui Wernerui Raineriui Fassbinderiui (perfrazuodamas jo filmo pavadinimą „Karcios Marijos Antuanetės ašaros“), padariusiam didžiulę įtaką paties Ozono kūrybiniam braižiui.

Šioje juostoje kinas, rodos, yra dar vienas svarbus veikėjas. Jis guodžia herojes, kai nebelieka gyvenimo džiaugsmo. Jis „vizualizuoja“ pasakojamas nusikaltimo versijas, kurios ekrane sukasi kaip nebyli juosta. Kinas atneša šlovę ir pinigus.

Iš teisėjo sužinojusi, kad nužudymas gali būti traktuojamas kaip būtinoji gintis, ginant savo garbę, Madlena akimirksniu susivokia – štai jos didysis šansas į „naują gyvenimą“. Ji prisipažįsta nužudžiusi ir stoja prieš teismą. Polina tampa jos advokate.

„Mano nusikaltimas“

Madlenos teismo procesas yra tikras vaidinimas, neabejotinai nuostabi spektaklio ar filmo scena. Čia veikia ir herojus, ir antiherojus, „žvaigždės“ ir statistai, audringai reaguojanti publika.

Filme lengvai, bet ne lengvabūdiškai žaidžiama, šėliojama. Čia viskas susipina – tiesa ir melas, meilė ir pinigai, aukštuomenė ir prisiplakėliai, valdžia ir galia. Už sėkmingą nusikaltimą, lyg už puikų vaidmenį, Madlenai skiriami publikos plojimai, susižavėjimas, ateina ilgai laukta sėkmė ir pinigai, ant kelių parpuola mylimasis, pasiryžęs ją vesti net prieš tėvo valią.

Prie pagrindinių veikėjų netikėtai prisijungia nebyliojo kino žvaigždė Odetė Šamet (Isabelle Huppert), kurios skleidžiama šviesa dar neužgeso, bet pinigine ištuštėjo. Visi savinasi „garsųjį nusikaltimą“.

„Staiga praradau gėrio ir blogio supratimą“, – pasigirsta filme. Iš tiesų, ar ne panašiai jaučiamės šiandien?

Šį filmą Ozonas statė pagal 1934 m. Georges'o Berro ir Louis Verneuilio parašytą pjesę. Filme laikas paliktas kaip pjesėje. Tekstas visai nepakeistas. Tai kaipgi čia nutiko, kad tokiu patriarchaliniu laikotarpiu parašyta pjesė aktuali ir šiandien?

„Ar 1935 metais moterys negali gyventi ir dirbti lygiomis teisėmis su vyrais? Moterys gaus, ko nori, tik nusikalsdamos?“ – patetiškai klausia teisme Madlena. O kur dar seksualinio priekabiavimo tema, naudojimas savo galia, *metoo* atgarsiai, skandalais pelnomas visuomenės dėmesys. Tiek daug aktualių filmo temų, nors ekrane 4-ojo dešimtmečio *art nouveau* Paryžius... Gyvenimo formas režisierius užpildo ironišku turiniu.

O kokia gi filmo žinutė? – įprasta klausiti šiais laikais. „Aš nefilmuoju filmų su jokiomis žinutėmis. Aš keliu klausimus ir abejones“, – sako režisierius. Gal tai jau jo nusikaltimas?

Suteikti balsą jo neturintiems

Agnieszka Holland apie „Žaliąją sieną“

Praėjusią savaitę Agnieszka Holland filmas „Žalioji siena“ („Zielona granica“, Lenkija, Prancūzija, Belgija, Čekija, 2023) apie humanitarinę krizę Lenkijos ir Baltarusijos pasienyje pelnė Venecijos kino festivalio Specialųjį žiuri prizą. Rugsėjo 22 d. filmas pradėdamas rodyti Lenkijos kino teatruose. Tačiau dar prieš „Žaliosios sienos“ premjerą Venecijoje prasidėjusi neapykantos režisieriui kampanija Lenkijos valdantiejiems priklausančioje žiniasklaidoje, dešiniųjų politikų pasakymuose, pseudopatriotiniuose tinklalapiuose ir socialiniuose tinkluose trunka iki šiol. Dažniausiai neapykantą Holland atžvilgiu skleidžia ir Putino bei Lukašenkos padėjėja vadina žmonės, nematę filmo, paprastai neslepiančios savo antisemitizmo. Ypač jie nekenčia filme vaidinančių aktorių Majos Ostaszewskos ir Maciejus Stuhro, kurie gyvenime aktyviai padėjo pabėgėliams. Kampaniją gerokai prieš prasidedant Venecijos festivaliui pradėjo taip pat filmo nematęs Lenkijos teisingumo ministras ir generalinis prokuroras Zbigniewas Ziobro, tviterio įrašė palyginęs režisierę su nacių propagandistais, kurie savo filmuose „rodė lenkus kaip banditus ir žudikus“.

Viešame pareiškime Holland atsakė negalinti likti abejinga tokiam puolimui, kurį vykdo svarbias konstitucines pareigas atliekantis asmuo. Ji rašė: „Statyti mane į vieną eilę su Trečiojo reicho propagandistais yra taip niekinga, kad nebepalieka erdvės bet kokiam polemikai“, ir priminė, kad ji yra Varšuvos sukilimo dalyvės duktė bei Holokausto aukų anūkė. Naudojama proga ji nusprendė paaiškinti, apie ką kalba filmas: „Mūsų filmas yra bandymas suteikti balsą tiems, kurie jo neturi. Migracijos problema tik didės ir netrukus palies kiekvieną iš mūsų. Tačiau Lenkijoje ji pateikiama vienpusiškai, tik iš valdančiųjų propagandos perspektyvos. Propaganda suinteresuota tik vienu – bauginti mūsų visuomenę. Nes žmonės, kurie bijo, ir tai teisingumo ministras puikiai žino, valdyti daug lengviau.“

Holland pareiškė, kad kreipsis į teismą, reikalaus oficialaus atsiprašymo ir 50 tūkstančių zlotų žalos atlyginimo, o pinigai turi būti pervesti visuomeninei organizacijai – „Holokausto vaikų“ susivienijimui. Viešu laišku režisierę palaikė šviesiausi Lenkijos protai, mokslininkai, menininkai, visuomenės veikėjai.

Pateikiame kelis didžiulio Holland interviu dienraščiui „Gazeta Wyborcza“, duoto Venecijos kino festivalio išvakarėse, fragmentus. Su režisierė kalbėjosi Jędrzejus Słodkowski.

Ar esate pasirengusi dar vienai raganų medžioklei?

Esu. Žinau, kad esant tokiam nuomonių susipriešinimui Lenkijoje ir pasaulyje aiškus pasisakymas moralės ir politikos klausimais įjungia reakcijas, kurios yra ne polemika, o „heitas“.

Suprantu, bet dabar vyksta rinkimų kompanija, kurioje migracija – viena pagrindinių temų, ir kai priekaištai skamba ne iš vadinamųjų heiterių, o, pavyzdžiui, iš ministrų Mariuszo Kamińskiego, Maciejus Wąsiko ar Zbigniewo Ziobros, kuriuos jūs filme smerkiate, lūpų, šie kaltinimai įgyja, sakytum, nacionalinį rangą.

Taip, tiesiai kalbu apie politikų atsakomybę už žmonių mirtis ir kančias pasienyje. Ir keliu klausimą: kaip tapo įmanoma, kad tokie politinius sprendimus galima priimti nebaudžiamai? Tai svarbu, bet mano filme politinės atsakomybės klausimas nėra pagrindinis. Panašiai kaip ir geopolitinis klausimas. Taip, visa situacija kilo iš Putino ir Lukašenkos intrigos. Aš tik stengiuosi į ją pasižiūrėti plačiau, atsisakydama mūsų ankšto lenkiško požiūrio. „Žaliojoje sienoje“ susikaupiu ties žmogumi. Ties tais žmonėmis, kurie kenčia dėl Putino ir Lukašenkos sprendimų, bet taip pat dėl Kaczyńskiego ir Kamińskiego bei kitų, kurie politiškai atsakingi už mirtis, kankinimus, teisės pažeidimus ir dehumanizuojančią propagandą apie migrantus.

Geopolitika ir politika man yra kontekstas klausimų apie tai, ką paprasti žmonės gali arba privalo padaryti esant tokiai situacijai. Kokios yra jų sprendimų pasekmės?

Tie paprasti žmonės – tai pirmiausia migrantai, kurie yra tik didelio geopolitinio žaidimo kaladėlės, bet juk jie – gyvi, kenčiantys, trokštantys oraus gyvenimo žmonės. Tai afganai, sirai, Kongo gyventojai, bėgantys iš vietų, kuriose negali arba nenori gyventi. Susirengdami į Europą, jie pasmerkia save ir savo šeimas kraštutinei rizikai.

„Žalioji siena“

Negaliu įsivaizduoti, ką galvoja tėvas ar motina, kurių vaikas žūsta miške. Jūs tai rodote.

Jie taip pat turi priimti baisų faktą, kad vaiko mirtis yra jų sprendimo emigruoti pasekmė. Pavyzdžiui, man sunku įsivaizduoti, ką jaučia tėvai, kurie su vaikais lipa į skylėtą laiviukštį ir plaukia per Viduržemio jūrą. Kokie jie turi būti nusivylę ir ryžtingi!

Kitoje pusėje yra tie nuostabūs lenkai, aktyvistai, nusprendę padėti migrantams. Jie daug moka už savo sprendimus. Valstybė juos laiko nusikaltėliais, prezidentas vadina „kvailiais ir išdavikais“, jie turi veikti pogrindyje, na, ir patiria vieną traumą po kitos.

Trečia pusė – tai lenkų pasienio tarnybos funkcionieriai, patekę į situaciją, kai turi daryti bausius dalykus, kurių negalėjo matyti net blogiausiuose sapnuose. Juk niekas neina tarnauti galvodamas apie tai, jog apgautinūs vargšus, išsigandusius žmones – sakys, kad jais pasirūpins, o paskui atiduos baltarusių malonei. Arba kad stumdys mažamečius vaikus po spygliuota viela. Arba suras miške kūnus žmonių, kurie mirė dėl jų politinių vadovų sprendimų. Kad jiems reikės ne tik nežmoniškai elgtis, bet ir laužyti teisę, nes metodai, kuriais naudojasi pasieniečiai, laikydami Europoje ir Lenkijoje galiojančių įstatymų, yra nelegalūs. Beje, tai patvirtino teismai, tyrinėjantys migrantų apgręžimus.

Žinote, kodėl apskritai ėmiausi šio filmo? Būtent iš pagarbos žmogaus gyvenimui. Viskas prasidėjo nuo mano pasipiktinimo tuo, kas vyko Usnažo Gurnai kaime.

Priminsiu: Usnažo Gurnai kaime, Palenkėje, 2021-ųjų rugpjūtį trisdešimt du afganai ir afganės atsidūrė spąstuose tarp lenkų ir baltarusių pasieniečių. Lenkų tarnybos nepaisė jų prieglobsčio prašymų, neleido jiems padėti, atkirto nuo vandens, maisto, sausų drabužių, vaistų. O tuo pat metu vyriausybė rūpinosi kitais

„Žalioji siena“

pabėgėliais iš Afganistano, kur tada valdžią perėmė būtent talibai.

Usnažo Gurnai buvo pradžia, jei kalbėsime apie lenkų suvokimą, kas vyksta prie sienos ir kad apskritai tapome šalimi, į kurią plūsta migrantai. Pirmą kartą pamatėme negailėstingus pasieniečius ir, ko gero, pasieniečiai pirmą kartą taip elgėsi. Juk anksčiau su tais afganais jie elgėsi žmoniškai, davė vandens, maisto, net patys pirko jiems vaistų. Bet gavo įsakymą, kad nieko nevalia duoti, nieko prie jų neprileisti. Kaip jaučiasi žmonės, kurie vieną dieną duodavo vandens tiems pervargusiems, išsigandusiems žmonėms, o kitą žiūrėjo, kaip tie patys žmonės turi gerti iš balos?

Lenkai tai stebėjo per žurnalistų, politikų, aktyvistų transliacijas. Dauguma buvo pasipiktinę. Tai reikėjo paslėpti, todėl vyriausybė įvedė ypatingą padėtį, atkirsdama didžiulį Lenkijos plotą nuo bet kokios žiniasklaidos bei humanitarinių ar medikų organizacijų kontrolės. Demokratinėje valstybėje buvo sukurta *ad hoc* zona, kurioje teisė neprivaloma nei gyventojams, nei žiniasklaidai, nei pačiai valdžiai!

Pabrėžiu: zona buvo sukurta baiminantis ne Putino ar Lukašenkos, bet lenkų viešosios nuomonės. Juk Jarosławas Kaczyński yra pripažinęs, jog karą Vietname amerikiečiai pralaimėjo todėl, kad ten buvo leidžiama būti žurnalistams.

Klausimas, kurį tada sau uždaviau, buvo toks: ar hibridiniame kare, kurį prieš mus kariauja Putinas ir Lukašenka, mūsų vienintelis ginklas turi būti žmonių kankinimas? Leidimas jiems prarasti sveikatą ir gyvybę? Priminsiu, kad miškuose žūsta ne tik tie garsieji islamą išpažįstantys aukšti vyrai, bet ir moterys, vaikai, seniai, ligoniai.

Krikščionys taip pat. Prie etiopų lavonų randama šventųjų paveikslėlių.

Žinoma. Arba jazidai. Netiesa, kad žmonės, kurie braunasi pas mus iš Baltarusijos, nebėga nuo

karo. Perėmus valdžią talibams, Afganistanas yra didžiulio vidinio konflikto būsenos. Karai ir maištai vyksta daugybėje Afrikos valstybių. Chaosas Irake yra Vakarų politikos pasekmė. Mūsų taip pat, nes buvome JAV sąjungininkai.

Privalau priminti, kad ten turėjome net savo okupacinę zoną.

Miela, kad tai prisimenate. Žinoma, yra ir karas Sirijoje, kuris kilo 2011 m. ir kuris visai nesibaigė, bet nuo kurio turėjo bėgti milijonai arabų ir kurdų. Jie bėgo nuo Assado režimo, galvažudžių armijų, nuo „Islamo valstybės“, taip pat ir nuo Putino. 2015 m. rusai stojo diktatoriaus pusėn, pavertė pelenais ištisus miestus ir, kaip vėliau paaiškėjo, širėnė bandymų poligoną prieš užpuoldami Ukrainą. Sirai, kurie pabėgo iš savo namų nuo rusų, yra tokie pat Putino aukos kaip ir mūsų kaimynai iš Ukrainos!

Niekad apie tai nepagalvojau.

Nes situacija sudėtingesnė, nei norėtume manyti. Klausimas, ar į gera Lenkijai ir Europos Sąjungai tai, kad konfliktų aukas traktuojame ne kaip žmones, o tik kaip objektus? Nesutinku su posakio „kai medžius kerta, skiedros lekia“ logika, kad žmonių gal ir gaila, bet juk priešinamės Putinui. Sukūriau pernelį daug filmų apie XX amžiaus istoriją, kad neprisiminčiau, kaip lengvai peržengiama riba tarp geopolitinės būtinybės ir žmogaus gyvybės nuvertinimo. Juk žinome, kad toks nuvertinimas veda į masines žudynes, tad privalome būti akylesni. Mes, europiečiai, neturime imuniteto masinėms žudynėms. Priešingai, tai slypi mūsų DNR. Todėl manau, kad tie, kurie jautrūs, o pavadinčiau tai krikščionišku jautrumu, nes juk esame to kultūros dalis ir man evangeliškas Kristus yra toks pat naivus kaip ir aš, kai... Pala pala, kad tik neatrodytų, jog lyginu save su Jėzumi!

NUKELTA Į 13 PSL.

Mūsų laikų herojai

Krėsle prie televizoriaus

Paulo Thomo Andersono „Saldymedžio pica“ (LRT, 23 d. 22.40) – filmas apie meilę, kurio veiksmas nukelia į režisieriaus vaikystės San Fernandą. Pasakodamas apie penkiolikmečio Gerio Valentino meilę dešimčia metų vyresnei merginai Alanai Kein, Andersonas seka klasikinės *screwball* komedijos takais. Jie vingiuoti, nes pagrindiniai personažai ne tik iš skirtingų sluoksnių ar skirtingų pažiūrų, bet jų konfliktai ir nenusipėjamas elgesys nuolat kreipia siužetą klystkeliais, kuriuos taip pat sunku nuspėti. Geris (Cooperis Hoffmanas, ne viename režisieriaus filme vaidinusių Philipo Seymouro Hoffmano sūnus) vaikystėje buvo žvaigždė, vaidino populiariuose filmuose, bet dabar paaugo ir net visai natūralūs spaugai ant veido nebežavi kremu paugliams reklamas kūrėjų. Karjera baigta ir tik verslininko gyslelė neleis pasiduoti. Versle Geris jaučiasi kaip žuvis vandenyje ir sugeba pamatyti vis naujas galimybes. Prekyba vandens čiužiniais, žaidimo automatų salonas – pelningi verslai.

Epizodai su šiais personažais ties realybės ir pramano riba kupini švelnaus sarkazmo, bet kartu Andersonas tiksliai įvardija laiką, kai vyriškumo kultas atrodė norma net Alanai, kurios viršinininkas filmo pradžioje pliaukšteli jai per užpakalį. Andersonas panardina į laiką, skambantį visais populiariosios muzikos garsais, ir garso takelis žadina nostalgiją net kitoje geografiniėje platumoje užaugusiam žmogui, bet kartu režisierius rodo tai, kas pasikeitė, nors tada buvo norma. Tarkime, kad ir antisemitizmas ar ksenofobija. Pasakodamas apie 8-ojo dešimtmečio pradžią, jis ne tik perteikia laiko dvasią, bet ir rodo, kaip ji keitėsi, nepastebimai veikdama ir filmo herojus, ir

jų likimus. „Saldymedžio pica“ ne siūlo grįžti į aukso amžių, kurio nebuvo. Andersonas rodo, kad niekad nebūna lengva būti jaunam, ir su tuo, matyt, teks susitaikyti.

Thomą Hardy kinas mėgsta – sunku būtų suskaičiuoti visas jo kūrinių ekranizacijas. Thoma Vinterbergo „Toli nuo skubančios minios“ (LRT, 24 d. 22 val.), regis, bus jau penktas filmas pagal 1874 m. Hardy parašytą romaną. Rašytojo amžininkams jo romanai atrodė skandalingi, pernelyg natūralistiški, atvirai rodantys britų visuomenės socialines problemas. Karalienės Viktorijos laikais moralės klausimai literatūrai buvo itin opūs, bet bijau, kad dabar retas juose išvelgkų nors panašaus, juolab nesuprastas bus ir pavadinimas: pasirinkęs elegiško Thoma Gray'aus eilėraščio apie provincijos kapines eilutę, Hardy jai suteikė gana ironišką, prieštarinę prasmę, esą ir toli nuo didmiesčio šurmulio verda aistros ir dūža likimai.

Matyt, kiną iki šiol pirmiausia traukia stiprūs Hardy veikėjų charakteriai ir jų žūtbutinės kovos su likimu. „Toli nuo skubančios minios“ veikėja Batšeba Everdyn (Carey

Mulligan) priima kiekvieną likimo iššūkį. Anksti likusi našlaite ir atsakiusi guvernantės „karjeros“, tos fermoje ji įsimyli kaimyną Ouką (Matthias Schoenaerts), bet atsisako už jo tekėti, nes nenori būti priklausoma nuo vyro, juolab kad yra už jį neturtingesnė. Tačiau netrukus jų socialinė padėtis pasikeis: Batšeba paveldės turtingo dėdės dvarą, o savo avis praradęs Oukas taps jos piemeniu ir ištikimu sargu. Batšeba neslepia, kad nori būti savarankiška, ji atstumia ir savo naują kaimyną – turtingą vienišių aristokratą Boldvudą, kad galiausiai ištekėtų už žavaus niekšo – seržanto Trojaus. Trys vyrai – trys potencialūs Batšebos gyvenimo variantai, kuriuos Vinterbergas siūlo įsivaizduoti, kartu, žinoma, aktualizuodamas moters ir jos pasirinkimo temą.

„Toli nuo skubančios minios“ – solidus, puikiai dramaturgiškai su romano apimtimis susidorojęs, meistriškai Charlotte's Bruus Christensen nufilmuotas ir gerai suvaidintas filmas apie meilę, pasižymintis gražiais veikėjų kostiumais ir gana įkyria hollywoodiška muzika. Tik jį žiūrint vis nepalieka įspūdis, kad pačiam Vinterbergui

„Mergina rūke“

„Saldymedžio pica“

ši istorija neįdomi, kaip, tarkime, buvo įdomi daug gerbėjų sulaukusio režisieriaus filmo „Dar po vieną“ tema ir herojai.

Kurti filmą pagal savo romaną – didelė rizika. Kine debiutuojantis italų rašytojas Donato Carrisi stengėsi sukurti nekvailą pramoginį filmą ir gausūs italų nacionaliniai kino apdovanojimai jo „Merginai rūke“ (LRT Plus, 28 d. 21.33), regis, tai patvirtina. Veiksmas nukelia į Alpių kalnuose įsikūrusį miestelį, nors jis puikiai galėtų egzistuoti tarp Fargo ir Tvinpykso. Kažkada čia buvo populiarius kurtortas, bet turistai pasirinko kitas kryptis, o vietiniai pasinėrė į religiją. Vieną dieną be pėdsakų išnyksta šešiolikmetė pavyzdinga ir pamaldi mokinė Ana Lu. Tampa akivaizdu, kad bendruomenei yra ką slėpti, bet Carrisi nesirengia pasakoti apie blogį, tūnantį už provincijos fasado. Tirti merginos dingimo atvyksta maniakų ir žudikų gaudymo specialistas inspektorius Fogelis (iš Paolo Sorrentino „Didžio grožio“ atsimenamas Toni Servillo), kurio svarbiausias charakterio bruožas yra gebėjimas atkreipti į save dėmesį. Ekscentriškas Fogelio elgesys žadina kontroversijas ir klausimus, juolab kad inspektorius pradeda mieliai naudotis miestelin suplūdušiais žurnalistais. Būtent šis Fogelio ir žiniasklaidos atstovų rizikingo žaidimo motyvas turi iškelti filmą virš tradicinio detektyvo. Carrisi šį motyvą išnaudoja tam, kad pasmerktų žiniasklaidą, kuri nusikaltimus paverčia naujienų spektakliais. Deja, regis, artėjant prie finalo režisierius ir pat pateko į savo sąspūstus, nes veiksmo

posūčiai tampa vis efektingesni ir vis mažiau įtikinami.

Dano Friedkino filmo „Paskutinis Vermejeris“ (TV1, 23 d. 22.55) veikėjas – olandų tapytojas Hanas van Meegrenas, realus žmogus, išgarsėjęs tuo, kad Antrojo pasaulinio karo metais pardavinėjo naciams paveikslus, tarp jų ir vieną Jano Vermeerio. Naciai taip troško šedevro, kad sutiko atiduoti už Vermeerį du šimtus pagrobto olandų tapybos meistrų drobių. Po karo dailininkas buvo teisiamas už tai, kad bendradarbiavo su naciais, bet gynėsi, kad pardavinėjo ne originalus, o klastotes. Tai reikštų, kad jis ne tik vienas geriausių klastotojų dailės istorijoje, bet ir savotiškas tautos didvyris.

Šiek tiek nustebau, kad praėjusios savaitės „herojumi“ tapo Lietuvos finansų ministrės vyras, pademonstravęs ne tik sugebėjimą lanksčiai prisitaikyti prie aplinkybių ir kardinaliai keisti nuomonę, kad ir apie mokytojų streikus, bet ir garsiai deklaruoti ištikimybę konservatorių partijai bei aukštos prabos patriotizmą. Pasirodo, tai šis buvęs ir esamas įvairių valdžios institucijų darbuotojas prieš keletus metus piktinosi lenkiškais užrašais Vilniaus rajone, o dabar socialiniuose tinkluose pasisakė prieš „komuniagas“, t.y. kitaip nei jis mėstantčiuosius. Stebėdamas jo kalbas televizoriaus ekrane pagalvojau, kad tai tipiškas neramių laikų herojus – savo teisumu įsitikinęs konformistas, nesuvokiantis, kad laiko dvasia keičiasi, net jei ir nesugebi jos pamatyti.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

Nepavyks išlaikyti Europos Sąjungos gyvenimo lygio, jei į Europą neįsileisime milijonų migrantų. O didelės žmonių masės iš kitų žemynų žadins milžinišką visuomenės baimę. Įsivaizduokime, kad mus užplūsta milijonai afrikiečių, arabų, afganų ir vis dar neturime jokio europietiško sumanymo, kaip spręsti su tuo susijusias integracijos problemas. Per eilinius rinkimus eilinėse Europos šalyse rinkimus laimi dešinieji populistai, nacionalistai, fašistai, o Europos Sąjunga išlieka istorijoje kaip šalių sąjunga, gerbusi žmogaus teises, valdžios padalijimą ir pan. Europa pavirsta ginkluota tvirtove, kurią vis šturmuoja milijonai žmonių. Kaip susiklosčius

tokiai situacijai pasielgs fašistai? Jie nesismulkins. Neves derybų su erdoganais. Jie statys tiems žmonėms koncentracijos stovyklas ir dujų kameras. Jie žudys. Žinodami XX a. istoriją galime tvirtinti, kad tokia galimybė visai įmanoma.

Na, tai paguodėte.

Gal laukėte iš manęs moralinio nerimo kino stiliaus vizijos, o aš jums pardaviau viziją iš „Pašėlusio Makso“. Bet tai ne pabaiga. Dar pridursiu: ties XX a. 3-uoju ir 4-uoju dešimtmečiais Europoje gyveno gana ribotas skaičius žydų. Čia taip nebus. Kas bus paskui? Manau, kad mūsų civilizacijos žlugimas, lyginamas su Romos žlugimu. „Barbarai“ iš pietų galiausiai atvyks į Europą ir pakeis dabar esančias valstybes kažkuo kitu. Kas žino, gal gražesniu ir geresniu. Tad jei ieškote vilties, galiu pasakyti tik tiek: išnykus

dinozaurams, atsirado tokių pat žavių gyvūnų, gal net žavesnių už juos.

Jaunesnių kolegų paklausiau, kokį vieną klausimą užduotų Agnieszcai Holland. Jie pa-linkėjo neklausinėti apie valdančiąją partiją, nes visi žino, kokia ji bloga. Prašė paklausti, kaip padaryti, kad niekas neliktų vienas, gal net įleisti visus migrantus, bet kartu neleisti, jog visuomenė suirtų. Na, tai klausiu.

Tai blaivus klausimas, nes, kaip jau sakėme, ši banga reikš kultūros permainą, ir ne į tą pusę, kurios europiečiai norėtų. Artimiausiais metais susidursime su didelėmis kultūrinėmis permainomis, kurias sukels pakitusi demografinė proporcija, kitaip suvokiami *gender* vaidmenys, naujai atvykusiųjų požiūris į moteris ir LGBT bendruomenę.

Tai tikros baimės, bet nežinau, kaip tai išspręsti. Galiu tik nujausti ir įvardyti.

Bet taip pat galiu pasakyti, kad kankindami, įžeidindami ir žudydami tuos žmones nepasieksime jokio realaus sprendimo, net ir atsiribodami nuo tokio elgesio šlykštumo bei amoralumo.

Vienas filmo scenarijaus autorių Maciejus Pisakas daug keliavo pasienyje, mezgė kontaktus, kalbėjosi su gyventojais ir aktyvistais. Mums pavyko pasikalbėti su keliais pasieniečiais, kurie, suprantama, pareikalavo visišką anonimiškumą. Susisiekiame ir su migrantais, daugiausia tais, kuriems pavyko patekti į Lenkiją arba į Vakarų.

Tad surinkome tiek medžiagos, kiek tik buvo įmanoma, ir ją dramaturgiškai atrinkome. Tada ir nusprendėme visumą pasakoti episkai, tiksliau, kad filmas pasakotų

daugumą tą pačią istoriją, tik ke-turiais skirtingais požiūriais – pabėgėlių, pasieniečio, aktyvistų ir vietos gyventojos. Kiekvienas įvykis, kurį rodome, turi realias šaknis. Viskam turime patvirtinančius dokumentus, tik ne visus juos galime viešinti.

Vaidinti migrantus pakvietėte aktorius, kurių dalis taip pat yra pabėgėliai. Ar jiems tai buvo tik darbas, ar šis tas daugiau?

Tai profesionalai. Tačiau, žinoma, šis filmas jiems buvo svarbesnis už daugumą, kuriuose vaidino. Jie jautė, kad suteikia balsą broliams ir seserims, kad atlieka pareigą. O kai kalbėjome apie filmo filosofiją, nusprendėme, kad svarbiausias mūsų tikslas yra suteikti balsą tiems, kurie jo neturi.

PARENGĖ KORA ROČKIENĖ

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

„Septynios tarpukario Vilniaus menininkės NDG nuolatinėje ekspozicijoje“

iki 24 d. – Nomedos ir Gedimino Urbonų paroda „Daliniai užpelkinta institucija“ iki 24 d. – paroda „6 arai priežiūros. Kolektyviniai sodai“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tarasovo kolekcijos“

Parodos „Gyvastingieji senojo pasaulio profiliai“ ir „Nuostabieji karo pabėgėliai“ Paroda „Anapus kadro: meninė Korėjos fotografija nuo XX a. 3 dešimtmečio iki mūsų dienų“

Psichikos sveikatos menų festivalio „Ryšiai“ paroda „out of touch“ (atitrukimai)

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos muziejų. Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus ir Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“ Parodos „Florentem“ ir „Kunstkamera“ Paroda „(si)vaizduojant save: Lietuvos dailininkų autoportretai nuo XIX a. iki šių dienų“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalo g. 3A

Julijono Urbono instaliacija „Planeta iš žmonių“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Lygtis su nežinomaisiais. Lietuvos dailininkai Vokietijoje nuo 1945 m. iki dabar“ iki 29 d. – paroda „Litvakų dailininkai Paryžiuje“

Lietuvos nacionalinis muziejus

Naujasis arsenalas

Arsenalo g. 1

Paroda „Neišspręsta kompozicija. Antrasis pasaulinis karas sovietų Lietuvos dailėje“ Paroda „Laiko šukės ir aidai. Sovietinė cenzūra Rimanto Dichavičiaus kūryboje“

Senasis arsenalas

Arsenalo g. 3

Paroda „Paveldas – mano, visuomenės, valstybės?“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Tarptautinio šiuolaikinės tekstilės festivalio paroda „Imagine!“

Tarptautinė paroda „Tikėti ar netikėti: sąmokslo teorijos“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Galingi, nes vieningi“

Paroda „Vardan jos, laisvos“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Paroda „Kolekcionavęs ir kolekcionuojamas: Kazio Varnelio kūryba iš privačių rinkinių Lietuvoje“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Miglės Anušauskaitės komiksų paroda „Signatarės pirmame plane“

Interaktyvi paroda „Laisvės siekis kaip žaidimas-įvykis“

Buvusi areštinė

T. Kosciuškos g. 1

Paroda „Spąstai su centriniu šildymu“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“ iki 24 d. – Raimondo Paknio fotografijų paroda „Laiko pėdsakai: sienos ir spalvos“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Vilniaus pokeris“

Mažoji paroda vaikams „Troleibuso ūsai“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Katedros varpinėje – paroda „Varpinė – Vilniaus laiko juosta“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilniaus laikas“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

iki 30 d. – paroda „Krasnuchos istorijos“

Paroda „vilniaus_kambariai_v.1.1“

VDA parodų salės „Titanikas“

Maironio g. 3

iki 30 d. – VDA Tekstilės meno ir dizaino katedros studentų darbų paroda „Austėja“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

Paroda „(Ne)vieta“

VDA galerija „Artifex“

Gaono g. 1

Diletos Deikės instaliacija „Krentantys šešėliai“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

iki 30 d. – Piotro Jarguszo (Lenkija) ir Ričardo Bartkevičiaus darbų paroda

Galerija „Kairė–dešinė“

Latakų g. 3

Eglės Vertelkaitės kūrybos paroda

„Briedžių sala“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Daphne van de Velde (Olandija) paroda

„Apie mane ir tave“

Vilniaus fotografijos galerija

Stiklių g. 4

iki 30 d. – Kęstučio Grigaliūno interaktyvi instaliacija „Pokaris, 1946“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

iki 29 d. – Dovydo Alčiausko ir Eglės Petrošiūtės paroda „Builder“

Galerija „Vartai“

Vilniaus g. 39

Agatos Orlovskos paroda „Per Speculum et in Aenigmate“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

Paroda „*Suiten*. Kintančių suvokimų erdvės“

Paroda „Aprengtas namas. Derinimasis prie sezoninės vaizduotės“

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

Eglės Rakauskaitės paroda „Polimerija“

LDS galerija „Medūza“

Šv. Jono g. 11

iki 28 d. – Andriaus Arutiuniano paroda

„Counterfates“

(AV17) galerija

Totorių g. 5

Jurgos Barilaitės paroda „Dugnas“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Jelenos Skulis paroda „Pauzė. Prie karo upės“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

iki 28 d. – paroda „Permacrisis“ (Egmonto Bžesko, Audriaus Gražio, Tado Gutausko ir Vilmanto Marcinkevičiaus kūriniai)

Paroda „Interpretuojant Gucevičių“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Klajojančios žvaigždės: žydų teatras Lietuvoje 1910–1943“

Paroda „Vilnius kine“

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Andriaus Mosiejaus piešinių paroda „Nekalbūs sielos artefaktai“

Samuelio Bako muziejus

Naugarduko g. 10 / 2

Varšuvos geto muziejaus paroda „Gyvųjų miestas / Mirusiųjų miestas“ „Art Vilna“ dailininkų paroda

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6 A

Liucijos Kvašytės paroda „Sustainability™“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

Ievos Austinskaitės fotografijų paroda „Ki |r| timai“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Agnės Jonkutės paroda „Nykšmai“

Lenkų kultūros namai

Naugarduko g. 76

iki 30 d. – paroda „Kelionė į nepažįstamą su Institutu „Polonika“

Lietuvos nacionalinė filharmonija

Aušros Vartų g. 5

Dovilės Dagienės fotografijų paroda „Augalų atmintis“

„Jono Meko skersvėjis“

Užupio g. 24

Eugenijaus Antano Cukermano paroda „Plenerų aplankas“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 21

Paroda „Mincių skaitytėjai“

„Editorial“ projektų erdvė

Latakų g. 3

Mildos Lembertaitės ir Annos Ruth paroda „Užkalbėjimai“

GODŌ galerija

Malūnų g. 6A–12

iki 30 d. – Arono Kravitso (Izraelis) personalinė paroda „Pasinėrė“

„Drifts“ galerija

T. Vrublevskio g. 6-2

Šarūno Baltrukonio paroda „Nexus“

Geležinkelių muziejus

Geležinkelio g. 16

Kristijono Miliūno tapybos paroda „Idée fixe“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Japonijos ir Lietuvos šiuolaikinės tekstilės meno paroda „Restart“

Paroda „Antanas Ingelevičius: kūrėjas ir miestas“

Evaldo Ivanausko fotomontažų paroda „Pašnekesiai su Vincu Firinausku“

Paroda „Moterų balsai. Istorijos iš Kauno tekstilės industrijos“

Galerija „Meno parkas“

Rotušės a. 27

Rimo Čiurlionio ir Katrynos Čiurlionis paroda „Pusiausvyra“

Deivido-Vytauto paroda „The Collective Healing Youth Club (CHYC)“

Kauno fotografijos galerija

Vilniaus g. 2

iki X. 1 d. – Vytauto V. Stanionio paroda „Luko vaikystė“

Kauno centrinis paštas

Laisvės al. 102

14-oji Kauno bienalė „Artumo geografija“

Kauno tvirtovės parko kultūros erdvė P.A.R.A.K.A.S

Prancūzų g. 2

14-oji Kauno bienalė „Artumo geografija“

Raudondvario dvaro menų inkubatorius

Pilies tak. 1, Raudondvaris

14-osios Kauno bienalės paroda „Vieta bendruomenei, bendruomenė vietai“

Parko galerija

M. Valančiaus g. 6

Austės Kabašinskienės grafikos darbų paroda „Virsmas“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Žilvino Kempino personalinė paroda „Šviesos skulptūros“

Fotografijos paroda „Atodangos. Tapatybės paieškos Lietuvos fotografijoje“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

Dorothy Bohm fotografijų paroda „Ste-bėtas pasaulis 1940–2010: Dorothy Bohm fotografijos“

Roberto Narkaus solo paroda „Geras jausmas“

nuo 22 d. – Benignos Kasparavičiūtės, Dariaus Vaičekausko ir Kęstučio Šapokos paroda „Grožio kontūrai“

nuo 22 d. – projekto „Šiuolaikinės grafikos erdvės“ grupinė paroda „Kintanti talpykla“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

iki 30 d. – Romos Auškalnytės paroda „Pasišventimai“

Baroti galerija

Didžioji Vandens g. 2

Petro Repšio paroda „Piešiniai Gedai“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

Indros Marcinkevičienės paroda „Pasinerk į savo gelmes“ ir Vilmanto Marcinkevičiaus paroda „Nuojautos kūnai“

nuo 29 d. *Keramikos paviljone* – XXIV Panevėžio tarptautinio keramikos simpoziumo paroda

Fotografijos galerija

Vasario 16-osios g. 11

iki 30 d. – Valdo Jenciaus fotografijų paroda „Klaipėdos portretas“

Panevėžio kraštotyros muziejus

Vasario 16-osios g. 23

Ekspozicija „Pasilikti, emigruoti, grįžti?“

Pasipriešinimo sovietinei okupacijai ir Sąjūdžio ekspozicija

Respublikos g. 17

Romualdo Požerskio fotoparoda „Atlaidai“

DRUSKININKAI

M.K. Čiurlionio namai-muziejus

M.K. Čiurlionio g. 35

Antano Žmuidzinavičiaus paroda „Paletė ir gyvenimas“

PALANGA

Palangos gintaro muziejus

Vytauto g. 17

nuo 22 d. – paroda „Mūsų gyslomis teka gintaras“

NIDA

VDA Nidos meno kolonija

E.A. Jonušo g. 3

Paroda „Apsėdimas“

JUODKRANTĖ

Pamario galerija

L. Rėzos g. 3

Kosto Dereškevičiaus paroda „Besišypsanti“

Lino Jusonio „Žingsnių skaičiavimas“

Spektakliai

Lietuvos nacionalinis operos ir baletu teatras

29, 30 d. 18 val. *Valdovų rūmuose* – „ANDROMEDA“ (koncertinis teatralizuotas operos atlikimas). Solistai M. Martinsone, R. Vosyliūtė, J. Sakalauskas, N. Petročenko, R. Cebulis, I. Ščesnulevičius, I. Garla, J. Kaminskaitė, orkestras „Cappella Concertante Vilnense“ (muzikos vad. M. Kupčas)

29 d. 18.30 *Klaipėdos kultūros centre „Žvejų rūmai“* – L. Minkaus „PACHITA“, M. Ravelio „BOLERO

Vilniaus senasis teatras
22 d. 18.30 – G. Gorino „ATMINIMO MALDA“ (Š. Aleichemo kūrinų motyvais). Rež. V. Gurfinkelis
24 d. 11 val. – teatralizuotas koncertas-žaidimas visai šeimai „KAI UŽAUGSIU, BŪSIU...“. Rež. A. Sunklodaitė
24 d. 18.30 – J. Misto „MADAM RUBINŠ-TEIN“. Rež. R. Banionis
27 d. 18.30 – E.-E. Schmitto „DVIEJŲ PA-SAULIŲ VIEŠBUTIS“. Rež. S. Račkus
29 d. 18.30 – F. Zellerio „TĒTIS“. Rež. J. Vaitkus
Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
23 d. 12 val. – S. Siudikos „TRYS PARŠIU-KIAI“. Rež. A. Mikutis
24 d. 16 val. – V. Rimkaitės „PASIRINKI-MAS“ (pagal E. Eger knygą „Pasirinkimas“). Rež., dail. G. Radvilavičiūtė
30, X. 1 d. 11 val. – PREMĖRA! „KARLSONAS“ (pagal A. Lindgren knygą). Rež. A. Storpirštis
Mažoji salė
22–24 d. 18 val. – „GLAISTAS“ (garso patir-tis Vilniaus gete). Dramaturg. R. Ribaciaus-kas, rež. M. Jančiauskas, komp. J.E. Šedytė, A. Šiurys
23 d. 14 val. – „ANTIS, MIRTIS IR TULPĖ“ (pagal W. Elbrucho knygą). Rež. J. Trimakaitė
24 d. 14 val. – R. Mikučio „LIUNĖS NUOTY-KIAI“. Rež. A. Grybauskaitė
30 d. 14 val. – „GĒLIŲ ISTORIJS“ (pagal A. Saksės knygą „Pasakos apie gėles“). Pje-sės aut. ir rež. N. Indriūnaitė
Palėpė
24 d. 12 val. – „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė
„Menų spaustuvė“
22 d. 18, 20 val. *Juodojoje salėje* – „Sirenos ‘23“. LT vitrina: A. Bumšteino ir Ž. Kudirkos „PUIKUS NAUJAS KŪNAS“. Atlikėjai valsty-binio ansamblio „Lietuva“ choro artistai
23 d. 19 val. – „TYLĒJIMAI“. Choreogr. P. Prievelis
23, 29, 30 d. 19 val. – „Sirenos ‘23“: „MOUNT AVERAGE“. Rež. J. Hetzelis (Vokie-tija, Belgija)
24 d. 20.30 *Juodojoje salėje* – „ŽAIDIMAS BAIGTAS“. Autoriai L. Liepaitė, A. Gudaitė, L. Žakevičius, P. Laurinaitis, A. Gecevičius (urbanistinio šokio teatras „Low Air“)
26 d. 19 val. *Kišeninėje salėje* – „KANDIDAS, ARBA OPTIMIZMO MIRTIS“. Rež. G. Aleksa („Teatronas“)

27 d. 19 val. – „PASKUTINIS SPEKTAKLIS“. Rež. G. Zapalskis
30 d. 17 val. – „Sirenų ‘23“ klubas: diskusijos
KAUNAS
Nacionalinis Kauno dramos teatras
24 d. 16 val. *Didžiojoje scenoje* – J. Sobolio „GETAS“. Rež. G. Varnas (NKDT kartu su „Utopia“ teatru)
24 d. 17, 19 val. *Mažojije scenoje* – „MES TAIP NESITARĖME“. Idėjos aut. D. Vaitiekūnas
26 d. 18 val. *Rūtos salėje* – Ch. Hamptono „PAVOJINGI RYŠIAI“. Rež. A. Jankevičius
27 d. 19 val. *Didžiojoje scenoje* – „ŠOKIO SIMFONIJA IŠ ŠIAURĖS JERUZALĖS“. Rež. ir choreogr. A. Krasauskaitė (valstybi-nis ansamblis „Lietuva“)
28 d. 14 val., 29 d. 12 val. *Rūtos salėje* – D. Čepauskaitės „LĒ-KIAU-LĒ-KIAU“. Rež. E. Kižaitė
29 d. 19 val. *Didžiojoje scenoje* – festivalis „AURA 33“. A. Khan (D. Britanija)
30 d. 12 val. *Mažojije scenoje* – A. Sunklo-daitės „KIŠKIS PABĖGĒLIS“ (pagal L. Jaki-mavičiaus knygelę „Lapė ir kaliošai“). Rež. A. Sunklodaitė
30 d. 19 val. *Ilgonojoje salėje* – I. Vyrypajev „VASA-ROS VAPSVOS GELIA MUS NETGI LAPKRITĪ“. Rež., dail. N. Maglakelidzė (Sakartvelas)
30 d. 19 val. *Didžiojoje scenoje* – festivalis „AURA 33“. „Entity“ (Prancūzija)
Kauno kamerinis teatras
Festivalis „Išeities taškas ‘23“
22 d. 12 val. – improvizacinės dirbtuvės su K. Glušajevu
22 d. 18.30 – „GYVENIMAS DAR PRIĖŠ AKIS“. Rež. K. Glušajevas (Klaipėdos jaunimo teatras)
22, 23 d. 20 val. – „APVALYTIEJI“. Rež. L. Kutkaitė (KTU Teatro studija „44“)
23 d. 18 val. – „PIRK DRAMBĻĪ“. Rež. E. Kižaitė (OKT)
24 d. 18 val. – „SO WHO WILL REMEMBER ME IN THE END?“. Rež. B.L. Getrudes („Ielas teatris“, Latvija)
Kauno lėlių teatras
23 d. 12 val. – „BALDIS IR VIVALDIS“. Aut. ir rež. D. Krapikas ir R. Bartninkaitė
24 d. 12 val. – „PASAKŲ NAMAI“ (pagal L. Pet-kevičiūtės kūrinį). Aut. ir rež. R. Bartninkaitė
KLAIPĖDA
Klaipėdos valstybinis dramos teatras
23 d. 19.30, 24 d. 17 val. – „FRAGMENTAS“ (A. Čechovo „Trijų seserų“ trečiojo veiksmo

motyvais). Idėja, kompozicija, pastatymas D. Krymovo
28 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – M. Marko-vičiaus „LABAS RYTAS, PONE TRIUŠI“. Rež. M. Pažereckas
30 d. 17 val. – S. Šaltenio „KALĖS VAIKAI“. Rež. E. Nekrošius
Klaipėdos muzikinis teatras
24 d. 15 val. *Palangos kurhauze* – K. Lu-činsko „TIKROJI DINOZAUŲ ISTORIJA“. Choreogr. A. Krasauskaitė
ŠIAULIAI
Šiaulių dramos teatras
23 d. 15, 18 val. – „Sirenos ‘23“. LT vitrina: „FOUND FOUND FOUND“. Rež. N. Jasinskas
24 d. 17 val. – A. Špilevojaus „BAGADEL-NIA“. Rež. A. Špilevojus
28 d. 18 val. – „Joseph Achrona muzikos festivalio ‘23“ uždarymo koncertas. „Vienos klezmeriai“
29 d. 20 val. – A. Špilevojaus „PAKELIUI“. Rež. A. Špilevojus (spektaklis-kelionė autobusu)
30 d. 18 val. – Y. Rezos „PABANDOM DAR KARTĄ“ („SKERDYNIŲ DIEVAS“). Rež. A. Lebeliūnas
PANEVĖŽYS
Juozo Miltinio dramos teatras
22 d. 18 val. – PREMĖRA! „TAS KEISTAS NUTIKIMAS ŠUNIUI NAKTĮ“ (S. Stepheno adaptacija pagal M. Haddon romaną). Rež. A. Jankevičius
23 d. 18 val. – M. Nastaravičiaus „LAUKYS“. Rež. O. Lapina
24 d. 12 val. *Mažojije salėje* – „TIKROS PASAKOS“ (E. Favilli ir F. Cavallo knygos motyvais). Rež. Ž. Mičiulytė
29 d. 18 val. *Mažojije salėje* – W. Russello „MO-TERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. L. Kondrotaitė
30 d. 18 val. – A. Špilevojaus „SALA, KU-RIOS NĖRA“. Rež. A. Špilevojus
X. 1 d. 12 val. – „PATS BAIŠIAUSIAS SPEK-TAKLIS“ (pagal H. Hoffmanno pasakas). Rež. L. Kurjački
Koncertai
Lietuvos nacionalinė filharmonija
22 d. 18 val. *Žukų evangelikų liuteronų bažnyčioje*, 23 d. 12 val. *Kintų evangelikų liuteronų bažnyčioje*, 23 d. 17 val. *Kretingalės evangelikų liuteronų bažnyčioje* – Čiurlionio kvartetetas. Programoje M.K. Čiurlionio, M. Ravelio, G. Sollima kūriniai

22 d. 19 val., 23 d. 17.30 *Vilniuje, Filhar-monijos Didžiojoje salėje*, – tarptautinio M.K. Čiurlionio pianistų konkurso finalas. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrenas). Dir. M. Barkauskas
23 d. 12 val. *Klaipėdos dramos teatre* – an-samblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris), solistas R. Jagminas (trom-bonas). Programoje A. Vivaldi, N. Rotos, J. Guy kūriniai
24 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Mažo-joje salėje*, – Čiurlionio kvarteteto 55-mečiui. Čiurlionio kvartetetas, J. Daunytė (arfa). Pro-gramoje C. Debussy, A. Malcio, M. Ravelio kūriniai
24 d. 16 val. *Plungės Šv. Jono Krikštytojo baž-nyčioje* – XVIII Tarptautinis Mykolo Ogins-kio festivalis. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad. ir dir. S. Krylovas), valstybinis choras „Vilnius“ (vad. A. Dambrauskas). Solistai E. Liškauskaitė (sopranas), E. Bu-kytė (mecosopranas), G. Gečys (tenoras), A. Miniotas (bosas). Dir. J. Domarkas. Pro-gramoje W.A. Mozarto kūriniai
27 d. 11 val. *Jašiūnų dvaro sodybos rūmuose* – edukacinis koncertas „Istorijos apie stygi-nius instrumentus“. Valstybinis Vilniaus kvartetetas. Koncerto vedėja J. Šležaitė-Paukštė. Programoje L.van Beethoveno, M.K.Čiurlionio, F. Latėno ir kt. kūriniai
28 d. 11 val. *Jašiūnų dvaro sodybos rūmuose* – edukacinis koncertas „Ardukas, arba kaip tai padaryta?“. Čiurlionio kvartetetas. Kon-certo vedėjas G. Dačinskas. Programoje F. Mendelssohno, T. Yoshimatsu, R. Schu-manno, M.K. Čiurlionio kūriniai
29 d. 18.30 *Klaipėdos koncertų salėje* – Lie-tuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrenas). Solistas L. Geniušas (fortepijonas). Dir. R. Šerveni-kas. Programoje V. Bacevičiaus, W. Lu-tostolawskio, E. Rautavaaros kūriniai
30 d. 18 val. *Mažeikių kultūros centre* – Lie-tuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrenas), valsty-binis choras „Vilnius“ (vad. A. Dambraus-kas). Dir. A. Dambrauskas. Programoje D. Zakaro oratorija „Gratulationes Vilnae“ („Vilniaus pašlovinimas“)
30 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad., solistas ir dir. S. Krylovas (smuikas). Programoje W.A. Mozarto, B. Britteno, N. Paganini kūriniai

X. 1 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžio-joje salėje*, – Vilniaus B. Dvariono dešim-tmetės muzikos mokyklos simfoninis or-kestras „Simfukai“ (meno vad. ir dir. M. Barkauskas, orkestro vad. A. Alenskas). Dir. M. Barkauskas
1 d. 16 val. *Vilniuje, Filharmonijos Mažo-joje salėje*, – kamerinės muzikos koncertas „Canto perpetuo“. Fortepijoninis trio „Fortvio“: I. Baikštytė (fortepijonas), I. Rupaitė (smui-kas), P. Jacuskas (violončelė). Programoje A. Pārto, M. Skoryk, V. Bartulio, P. Vasko kūriniai
VILNIUS
Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras
28 d. 19 val. *Lietuvos nacionalinėje filharmoni-joje* – LVSO sezono pradžios koncertas. K. Szymanowskio „Karalius Rogeris“. Atli-kėjai L. Bendžiūnaitė (sopranas), E. Mon-tvidas (tenoras), M. Jankauskas (tenoras), T. Girininkas (bosas), R. Preikšaitė (meco-sopranas), berniukų ir jaunuolių choras „Ažuoliukas“ (vad. V. Miškinis), Kauno vals-tybinis choras (vad. R. Šervenikas), Lietu-vos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. G. Rinkevičius
Festivalis „Banchetto musicale ‘23“
24 d. 19 val. „*Vaidilos teatre* – H. Purcellio opera „Didonė ir Enėjas“. Meno vad. ir dir. Ch. Frattima (Italija). Atlikėjai Th. Baka (mecosopranas, Graikija), J. Kristinssonas (baritonas, Islandija), B. Guđjónsdóttir (sopranas, Islandija), Y. Otahara (sopranas, Japonija), J. Stankevičiūtė (mecosopranas), I. Anankaitė (sopranas), S. Kim (sopranas, Pietų Korėja), P. Vanžodis (tenoras), baroko orkestras „Coin du Roi“ (Italija), festivalio choras „Duodeco“ (Lietuva)
Vakarai
VILNIUS
Rašytojų klubas
26 d. 18 val. – poeto, vertėjo S. Bernoto eilėraščių knygos „Pasakų parkas“ pristaty-mas. Dalyvauja knygos autorius S. Berno-tas, knygos redaktorius, poetas D. Petrošius, literatūrologas M. Tamošaitis
27 d. 18 val. – V. Sventicko jubiliejinis kūry-bos vakaras su nauja knyga „Ir dar“. Vakare dalyvauja literatūrologai V. Daujotytė, P. Bražėnas, knygos leidėjas, literatūrolo-gas V. Gužauskis

In memoriam

Valtornininkui Alfredui Račkauskui (1939 01 12 – 2023 09 08) atminti

Tą valandą, kai laidojo iki šiol ge-riausią Lietuvos valtornininką Alf-redą Račkauską, spaudos konfe-rencijoje nuskambėjo sakinytis apie „puikią darbinę atmosferą“ kolek-tyve, o ne apie pagarbą Išėjusiajam... Mus palieka ne šiaip muzikantai, bet tie, kurie pokariu įprasmino savo talentą, išmintį ir patirtį, ją perėmę iš nepriklausomos Lietuvos laikų. Valtornininkas Alfredas Račkaus-kas mokėsi pas Alfonsą Baužinską – Klaipėdos muzikos mokyklos, čekų nonet, Juozo Pakalnio muzikinių tradicijų tęsėjas, buvo vienas talen-tingiausių jo mokinių. Pirmuosius žingsnius scenoje žengė palaikomas teatre grojusio tėvo Juliaus. Račkauskas 1963 m. baigė Vals-tybinę konservatoriją ir iki pelnyto

Trys valtornininkų kartos: Julius Račkauskas, vaikaitis Julius, Alfredas Račkauskas

poilsio buvo Nacionalinės filhar-monijos simfoninio orkestro val-tornų grupės koncertmeisteris. Taip pat dėstė J. Tallat-Kelpšos aukštes-niojoje muzikos mokykloje. Pradė-jęs groti Nacionalinės filharmoni-jos simfoniniame orkestre Alfredas greitai atsiskleidė. Gerai pamenu, kaip skambant Piotro Čaikovskio

ar Johannes Brahms simfoni-joms įsitempę laukdavome: ar kas „gaudys kiksą“, ar gros naujas jaunas muzikantas! Pagaliau suskambo ypatingas valtornos tembras, raiškiai atliekami techniniai pasažai. Ar tai būtų Mahlerio Trečioji, ar Čaikovs-kio, Brahms, Wagnerio, Strausso ir kitų autorių muzika – Alfredo

valtorna skambėjo raiškiai, muzi-kaliai, galop klausytojus tais de-šimtmečiais įtikinusi instrumento skambesio grožiu, techninių gali-mybių įvairove ir muzikos pertei-kimo garantija. Valtornai orkestre jis įteisino puikaus tembro, ryškaus instrumento-melodisto statusą. At-sakingais momentais net ir į pensiją išėjusį Račkauską orkestrai kvies-davo pagroti. Žemiškąjį gyvenimą paskui Augustiną Armoną, Juozą Slan-kauską paliko jau trečias žinomo Filharmonijos pučiamųjų kvin-teto narys Alfredas Račkauskas. Jų kolektyvas gyvavo net ketvirtį amžiaus (1966–1990), nuo pat pradžios aktyviai įsitraukęs į Lie-tuvos muzikinį gyvenimą. 1966 m. Filharmonijos salėje įvyko pirmas reikšmingas pučiamųjų kvinteto pasirodymas muzikos festivalyje, vėliau surengta daugybė gastrolių. Geležinė uždanga mus skyrė nuo Vakarų pasaulio, tačiau ansamblis dalyvavo įvairiuose renginiuose

buvusiose „socialistinėse“ šalyse Lenkijoje, Čekijoje, Vokietijoje. Pučiamųjų kvintetas rengė įrašus, grodavo radijo laidose ir televizi-jos eteryje, mokyklose vykstan-čiuose edukaciniuose koncertuose. Kvintetas į plokšteles įrašė įvairių autorių kūrinius: Makso Lauri-skaus siuitą „Iš Lietuvos“, Abelio Klenickio, Vytauto Jurgučio kvinte-tus, Algimanto Bražinsko Kvintetą Nr. 1, Paulo Hindemitho „Kleine Kammermusik“, op. 24, Nr. 2, ir kitus. Buvo atlikti kone visi nauji lietuvių kompozitorių kūriniai pučiamiesiems. Alfredas Račkauskas su pianiste Saule Eidukonyte ne tik paliko naujų, originalių lietuvių kompo-zitorių kūrinių valtornai ir fortepi-jonui įrašų, bet ir pratęsė valtorni-ninkų giją. Sūnus Julius ir jo vaikai tęsia muzikų kelią. Tegul neužželia šio puikaus muzikanto atminimas...
RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ

Savaitės filmai

Barbė ****

Garsiosios lėlės Barbės (Margot Robbie) gyvenimas netenka pusiausvyros, kai mintys apie mirtį sutrikdo jos nerūpestingą gyvenimą rožinėje Barbių šalyje. Norėdama tapti tokia, kokia buvo anksčiau, ji kartu su savo gražuoliu Kenu (Ryan Gosling) keliauja į žmonių pasaulį, kuriame, netikėtai, galioja visai kitokios taisyklės. Filmas laviruoja tarp švelnios sistemos kritikos, savęs atradimo istorijos, kultūrų susidūrimo komedijos ir miuziklo, taip atliepiant gerbėjų poreikius, ir kartu ironiškai bei kritiškai žvelgia į Barbių kosmosą. Kartais kiek padrikas rezultatas primena postmodernistinį koliažą, kuriame yra ne tik metapokštų ir paviršutiniškų įgalinimo gestų, bet ir išradingų idėjų bei taiklios situacijų komedijos momentų. („Barbie“, rež. Greta Gerwig, JAV, D. Britanija, 2023)

Jis gyvena viduje **

Sielą graužianti demoniška būtybė maitinasi neigiama žmonių energija. Yra tik vienas būdas pabaisai suvaldyti: uždaryti ją į stiklainį ir maitinti žalia mėsa. Bent jau taip savo geriausiai draugei pasakoja jauna moksleivė. Samida (Megan Suri) iš pradžių nusiteikusi skeptiškai, bet galiausiai yra priversta patikėti. Buvo galima tikėtis, kad „Jis gyvena viduje“, sukurtas filmo „Pradink“ prodiuserių, taps gaivaus oro gūsiu siaubo žanre: siužetas, paremtas hinduizmo kultūra, gana retas reiškinys. Tačiau tai, kas turėjo būti nauja, galiausiai atrodo kaip kažkas iš praeities. („It Lives Inside“, rež. Bishal Dutta, JAV, 2023)

Kalbėk su manimi ***

Tarp Australijos jaunimo kyla ažiotažas – rengiami spiritizmo seansai, kurių metu mirusiųjų dvasios persikelia į dalyvių kūnus ir gali ten išbūti ne ilgiau kaip 90 sekundžių. Kai per vieną iš ritualų našlaitė susiduria su savo traumuojančia praeitimi, įvyksta lemtingas lūžis. Tai antgamtinis siaubo filmas, besiremiantis žaisminga jaunimo aplinkos dinamika ir pasakojantis apie traumą, kaltę bei vienvatę. Net jei siužetas kiek painiojasi ir yra perkrautas, filmas geba kukliomis priemonėmis sukurti bauginančių efektų. („Talk to Me“, rež. Danny Philippou, Michael Philippou, Australija, D. Britanija, JAV, 2023)

Mano nusikaltimas ****

Paryžius, XX a. 4-asis dešimtmetis. Prie pradedančios aktorės, vykstant perklausai, priekabiauja teatro prodiuseris, kuris iškart po to nužudomas. Aktorės draugė, advokatė, įtikina ją prisipažinti, nes teisme būsianti išteisinta dėl savigynos. Dėl visuomenės dėmesio abi moterys staiga išgarsėja, tačiau taip pat patiria netikėtų apgaulės pasekmių. Filmu François Ozonas atiduoda duoklę Holivudo aukso amžiui ir *screwball* komedijoms. Puikus aktorių ansamblis sukuria aukščiausio lygio karikatūras, tačiau nekvestionuoja esminių teiginių apie vyrų ir moterų santykius rimtumo. („Mon crime“, rež. François Ozon, Prancūzija, 2023)

Openheimeris ****

Biografinis filmas apie fiziką J. Robertą Oppenheimerį, kuris laikomas „atominės bombos tėvu“ ir kuriam XX a. 6-ajame dešimtmetyje teko teisintis dėl savo komunistinės praeities bei vėlesnių abejonių dėl bombos. Šuoliuojant per herojaus gyvenimą, filmas pasakoja apie tai, kaip dėl profesinių ambicijų Oppenheimeris vis labiau pasinėrė į mokslinius tyrimus ir nepaisė savo kūrinių griaujamųjų pasekmių. Rimtumas, su kuriuo Christopheris Nolanas žvelgia į savo objektą, kartais apunkina dialogus, tačiau mitinio krūvio filmui suteikia įspūdingi vaizdai (operatorius Hoyte Van Hoytema) ir garso takelis (kompozitorius Ludwigas Göranssonas). Įtampą kuria Cilliano Murphy vaidyba ir žinojimas, kad teorija galiausiai virsta katastrofa. („Oppenheimer“, rež. Christopher Nolan, JAV, D. Britanija, 2023)

Venecijos šmėklos ***

Kennethas Branagh vėl atlieka detektyvo Erkiulio Puarо vaidmenį trečiojoje Agathos Christie ekranizacijoje. Šįkart imtasi „Helovino vakarėlio“. Erkiulis Puarо nori pasitraukti į pensiją Venecijoje, tačiau netikėtai apsilanko spiritizmo seanse, kuris baigiasi tragiškai. Filmas kamerinę istoriją apie žudiko paieškas praturtina gotikinio siaubo elementais ir leidžia racionaliai mąstančiam herojui pasvarstyti, ar vis dėlto neegzistuoja antgamtinis pasaulis. Nepaisant kai kurių atmosferiškų scenų, filme negebama sukurti įtampos, tam nepadeda ir perdėta aktorių vaidyba bei nevykę gąsdinimai. („A Haunting in Venice“, rež. Kenneth Branagh, JAV, D. Britanija, Italija, 2023)

***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Agnė Narušytė (dailė, fotografija)

Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė

Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė

Stilius – Violeta Kundrotienė

Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė

Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

PALIESIAUS DVARAS

Christian Frattima pristato: opera „Didona ir Enejas“

koprodukcija su „Banchetto Musicale“ festivaliu

Coin du Roi orkestras (Italija), Vokalinis ansamblis „Duodeco“ (Lietuva), solistai: T. Baka, J. Kristinsson, B. Guðjónsdóttir, Y. Otahara, I. Anankaitė, S. Hee

09.30 | 17:00

Daugiau informacijos – paliesiausdvaras.lt
El. p. info@paliesiausdvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba Vilniaus miesto savivaldybės kultūros taryba Lietuvos kino centras

